

บทที่ 5

พระราชนิพนธ์ประเภทสารคดีและบทความ

I จุดประสงค์การเรียนรู้

เมื่อเรียนบทนี้แล้ว นักศึกษาสามารถปฏิบัติได้ดังนี้

1. จำแนกความแตกต่างระหว่างพระราชนิพนธ์บทความกับสารคดี
2. ระบุขอบเขตพระราชนิพนธ์ประเภทสารคดี
3. อธิบายขอบเขตพระราชนิพนธ์ประเภทบทความ
4. จำแนกพระราชนิพนธ์ประเภทสารคดีในการทรงพระราชนิพนธ์บทความ
5. อธิบายกลวิธีในการทรงพระราชนิพนธ์บทความ
6. วิเคราะห์และวิจารณ์พระราชนิพนธ์บทความเรื่องโคลนติดล้อ

ความนำ

พระราชนิพนธ์ที่มีจำนวนมากกว่าประเภทอื่นๆ ได้แก่ พระราชนิพนธ์บทความและสารคดีทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ

ส่วนใหญ่ของพระราชนิพนธ์ประเภทนี้ทรงพระราชนิพนธ์เมื่อเสด็จฯ กลับจากต่างประเทศแล้ว ดังนั้น จึงมีทั้งเรื่องที่ทำให้ความรู้ทางวิชาการ เรื่องที่เสนอทัศนะเพื่อการพัฒนาสังคมไทยกับทั้งยังมีอีกหลายเรื่องที่เป็นผลต่อวิเทโศบายในระหว่างสงครามโลกครั้งที่ 1 กับยังมีอีกเป็นจำนวนไม่น้อยที่ได้ทรงพระราชนิพนธ์ขึ้นทั้งทางตรงและโดยทางอ้อมต่อสภาวะการเมืองของประเทศในเวลานั้น

สาระสำคัญ

พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงใช้พระราชนิพนธ์ประเภทบทความและสารคดีเพื่อประโยชน์ทั้งในด้านการให้ความรู้ ความคิด และการเมือง

เนื่องจากมีพระราชประสงค์แน่วแน่ในการทรงหวังที่จะพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนไทย พระราชนิพนธ์บทความในแนวนี้นี้จึงค่อนข้างยาว แยกแยะเป็นบท มีรายละเอียดมากเพื่อให้คนไทยได้ทันโลก ทันเหตุการณ์และเห็นความจำเป็นทั้งในด้านการดำรงไว้หรือจะเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิต และความนึกคิดอย่างที่เป็นอยู่

ในส่วนของพระราชนิพนธ์บทความและสารคดีที่ทรงพระราชนิพนธ์เป็นภาษาอังกฤษเห็นได้ชัดว่าทรงพระราชนิพนธ์ในฐานะที่ทรงเป็นตัวแทนของคนไทยคนหนึ่งเพื่อแสดงความรู้และให้คนต่างชาติเห็นความคิดของคนไทยเพื่อประโยชน์ในการให้ต่างชาติยอมรับในความเสมอภาคที่ประเทศไทยพึงได้รับ

สำหรับผู้อ่านในสมัยปัจจุบันไม่เพียงแต่จะได้ประโยชน์ในด้านการรับความรู้ ความคิด และรู้จักสังคมไทยในอดีต แต่พระราชนิพนธ์บทความหลายเรื่อง หลายหัวข้อยังสามารถให้แนวคิด แนวทางที่สมควรยึดปฏิบัติเพื่อประโยชน์ทั้งต่อตนเองและต่อส่วนร่วมแม้ในสมัยปัจจุบัน

II เนื้อหา

1. ความแตกต่างระหว่างพระราชนิพนธ์บทความกับสารคดี

แม้ว่าสารคดีและบทความจะมีหลักใหญ่ในการเขียนเหมือนกัน คือ เป็นเรื่องที่ให้ข้อเท็จจริงตามสาขาวิชาการ และเหตุการณ์ต่าง ๆ และต่างเป็นการเรียบเรียงด้วยร้อยแก้วเหมือนกัน แต่ข้อแตกต่างที่เห็นได้ชัด คือ นอกจากบทความ มักจะสั้นกว่าสารคดีแล้ว บทความมักจะเป็นเรื่องที่ให้ความรู้ในหัวข้อย่อยกว่าสารคดีที่มุ่งความรู้ในแนวกว้างกว่า ดังเช่น พระราชนิพนธ์บทความเรื่อง ภูเก็ตหรือภูเก็ต วิ, วิ, อุ, อุ ศัพท์วิเคราะห์ “พริตพรากหรือพลัดพราก” ศัพท์สันนิษฐาน “พินิจและพินิจ” เป็นต้น ส่วนพระราชนิพนธ์สารคดีทางด้านภาษาและวรรณกรรมไทย เช่นเรื่อง พระบรมราชาธิบายในการประพันธ์ บ่อเกิดรามเกียรติ์ คำอธิบายและอภิธานประกอบเรื่อง นารายณ์ลี้ปราง เป็นต้น ดังนั้นนักศึกษาย่อมเห็นได้ชัดเจนว่า บทความนั้นเสนอรายละเอียดแคบกว่าสารคดีอย่างไร นอกจากนี้ยังพึงสังเกตว่า บทความนั้นมักจะเป็นเรื่องที่มุ่งเฉพาะเหตุการณ์ เช่น ให้ความรู้ทางด้านการรบทางทะเล กองทัพเรือ สงครามโลกครั้งที่หนึ่ง หรือชี้ให้เห็นปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นกับคนไทยในเวลานั้น ดังรายละเอียดในโคลนติดล้อ ลัทธิเอาอย่างเมืองไทย จงต้นเกิด หลักราชการ เป็นต้น หรือให้ประชาชนเกิดความเข้าใจในสิ่งที่เกิดขึ้นใหม่ เช่น สยามจำเป็นต้องมีวิถุา หรือเปรียบเทียบนามสกุลและชื่อแซ่ (เพื่อให้เห็นความสำคัญของการใช้นามสกุล) อนึ่ง นอกจากลักษณะแตกต่างของบทความและสารคดีดังกล่าวแล้ว ที่มองเห็นได้ชัดอีกประการหนึ่งคือ บทความยังเน้นให้ผู้อ่านได้ความคิดในขณะที่สารคดีส่วนใหญ่จะเน้นด้านความรู้ ทั้งภาษาในการเขียนบทความมักจะเป็นกันเองกับผู้อ่าน เพื่อกระตุ้นให้เกิดความน่าสนใจและเห็นคล้อยกับความต้องการของผู้เขียน ในขณะที่ภาษาที่ใช้ในการเรียบเรียงสารคดีมักจะหนักไปทางด้านการเสนอวิชาการ

2. ขอบเขตพระราชนิพนธ์ประเภทสารคดี

พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวได้ทรงพระราชนิพนธ์สารคดีไว้ทั้งภาษาไทยและอังกฤษ เท่าที่คณะกรรมการรวบรวมและค้นคว้าพระราชนิพนธ์ ฯลฯ ของพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว รวบรวมได้ในเวลานี้มีภาษาไทย 85 เรื่อง ภาษาอังกฤษ 78 เรื่อง มีหลายสาขาต่าง ๆ กัน มีทั้งที่ทรงพระราชนิพนธ์แปลจากภาษาอังกฤษ และทรงพระราชนิพนธ์ด้วยพระราชดำริของพระองค์เอง ตลอดจนทรงพระราชนิพนธ์ย่อบทละครภาษาไทยของพระองค์เป็นความเรียงภาษาอังกฤษ เช่นเรื่อง *For his child* (เห็นแก่ลูก) *Sia Sala* (เสียสละ) *The Triumph of Right* (ธรรมะมีชัย) เป็นต้น ดังรายละเอียดพระราชนิพนธ์สารคดีทั้งหมด ดังต่อไปนี้คือ

2.1 กฎหมาย

กฎธานิโยปการ กฎมณเฑียรบาลว่าด้วยการเสกสมรสแห่งเจ้านายในพระราชวงศ์
กฎมณเฑียรบาลว่าด้วยการสืบราชสันตติวงศ์ กฎมณเฑียรบาลว่าด้วยข้าราชการในราชสำนัก
กฎมณเฑียรบาลว่าด้วยครอบครัวแห่งข้าราชการในพระราชสำนัก กฎหมายทะเล เสรีภาพแห่ง
ทะเล การจับกลางทะเล การจมแห่งเรือลูลิตเนีย บุทธภัยกระทบผู้เป็นกลาง อเมริกากับเยอรมนี
คดีเรือแอปเปม การใช้ธรรมเนียมกฎหมายนานาประเทศในเวลาสงครามให้ไว้แก่ผู้บังคับบัญชา
ทหารเรือคดีอาร์มสตริง 2465 ธรรมนูญลักษณะปกครองคณะนคราภิบาล พระราชกฤษฎีกา
เรื่องที่ดินหลวง พระราชกฤษฎีกาวางระเบียบการทูลเกล้า ฯ ถวายฎีกา พระราชกฤษฎีกาว่าด้วย
ตราตำแหน่งเสนาบดีพระราชกฤษฎีกาว่าด้วยพระราชวงศ์และผู้มีบรรดาศักดิ์ทำลายชีพตนเอง
พระราชกำหนดเพิ่มเติมและแก้ไขธรรมนูญลักษณะการปกครองคณะนคราภิบาลดุสิตธานี พระราช-
กำหนดหน้าที่เสือป่านครบ กองอาสาสมัครรักษาความสงบราบคาบ หัวข้อกฎหมายนานาประเทศ

2.2 การทหาร

การสงครามป้อมค่ายประชิด คู่มือทหารและเสือป่าว่าด้วยเรื่องกันป่าย แบบสั่งสอน
เสือป่าและลูกเสือ ประโยชน์ของเสือป่าและลูกเสือในเวลาสงคราม สมุดแจ้งเหตุสำหรับในราชการ
สนาม

2.3 การเมือง

ความกระจัดกระจายแห่งเมืองจีน ความฝันของเยอรมัน ตรีธิปไตย

2.4 ประวัติศาสตร์-การท่องเที่ยว

การจลาจลในรัสเซีย การสิ้นพระชนม์แห่งพระเจ้ามดสุหิโต กรุงญี่ปุ่น พระเจ้าแผ่นดิน
ญี่ปุ่นที่ล่วงลับไปแล้ว

2.5 ราชประวัติ

พระราชพิธีราชาภิเษกใหม่ สิ่งที่น่าสนใจในพระราชวัง การรัชทายาทเสด็จขึ้นเสวยราชย์
พระเจ้าแผ่นดินใหม่รับราชสมบัติ การไว้ทุกข์และต่อไป การเสวยราชย์และเริ่มศักราชใหม่ การ
เสด็จออกท้องพระโรง ขบถปลายแผ่นดินสมเด็จพระนารายณ์ ขอมคำดินแกลงเรื่องตามตำนาน
และสันนิษฐานโบราณคดี จดหมายเหตุประพาสหัวเมืองปักข์ใต้ ร.ศ. 128 ของสมเด็จพระ-
บรมโอรสาธิราช จดหมายเหตุพระราชพิธีบรมราชาภิเษก จดหมายเหตุรายวันในพระบาทสมเด็จพระ-
พระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ร.ศ. 131 ปีชวด จ.ศ. 1232 จดหมายเหตุเสด็จพระราชดำเนินประพาส
ประเทศมลายู พ.ศ. 2467 ญี่ปุ่นกับรัสเซีย ตามเสด็จโคราช ดำเนินชาติอื่น แกลงการณ์ประเทศกรีซ
เที่ยวเมืองพระร่วง เที่ยวเมืองอียิปต์ บันทึกว่าด้วยเกณฑ์การเลือกนามสกุล ประมวลพระบรม-

ราชาธิบาย เกี่ยวกับประวัติศาสตร์สยาม เปรียบนามสกุลกับชื่อแซ่ พระบรมราชาธิบายว่าด้วยการ
นับเวลาตามประกาศใหม่ ลำดับวงศ์กษัตริย์สุริยวงศ์และจันทวงศ์ในมัธยมประเทศ ว่าด้วยการ
ถ่วงลัทธิไปแห่งเทศโนสมะ สินค้าเยอรมันในช่วงกาล 60 ปี อำนาจคือธรรม

2.6 ภาษา-วรรณกรรม

คำนำอิลราชคำฉันท์ คำอธิบายและอภิธานประกอบเรื่องนารายณ์สิบปาง บ่อเกิด
แห่งรามเกียรติ์ พระบรมราชาธิบายเกี่ยวกับเวนิสวานิช พระบรมราชาธิบายในการประพันธ์
พระบรมราชาธิบายพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงแก้ไขวิธีใหม่สำหรับใช้สระและ
เขียนหนังสือไทย พระบรมราชาธิบายเรื่องจัดฉากวิธีแสดงระบำสามัคคีเสวก พระราชนิพนธ์
คำนำสำหรับสองกรกรวิก, จันทกนิรีและพระยศเกตุ พระราชนิพนธ์คำนำหนังสือแจกงานฉลอง
พระสุพรรณบัฏ เจ้าพระยารามราฆพ “บทละครเบิกโรง” พระราชนิพนธ์คำนำหนังสือแจกงาน
ฉลองพระสุพรรณบัฏเจ้าพระยารามราฆพเรื่องรามเกียรติ์ บทร้องและบทพากย์ พระราชบัณฑิต
เรื่องท้าวแสนปมและข้อสันนิษฐาน พระราชวิจารณ์โองการแข่งน้ำ สกุนตลา (ร้อยแก้ว) ประกอบ
ภาพ สาวิตรี (ร้อยแก้ว)

2.7 ศาสนา

เซนส์เซซิเลีย เทพเจ้าและสิ่งน่ารู้ พระเป็นเจ้าของพราหมณ์ พระพุทธเจ้าตรัสรู้อะไร
พระศุนทเศป ลัทธิของพราหมณ์ โสตรธรรมจริยา หลักราชการ

2.8 ภาษาอังกฤษ

The Academic Person Administration The Buddhist Attitude towards National
Defence and Administration China the Astonishing ! Corrospondence The **Cult** of Imitation
Eliministic Journalism First Aid to the Injured For his child The freedom of the seas French
Revolution From Alexandria to Assowan **being** the Impressions of a Visitor to Egypt in 1901
Futurism in China Ganesh The German Series The **Potsdams** Letters (a) The **Badon** letters
Random letters (b) The New Republic official Administration List Laws of Siam Laws of the
Constitution Letters to the Butterflies The Steamer Letters The Hungariam letters The Marriage
of Neptune Might is right Early History of Germany History of Prussia The Rise of the Prussian
Power Germany aims at World Supremacy Why the Germans are “Huns” The Simplicity of
us others German Education German Commercial & Financial Policy The Stream Beneath the
Sand Has Germany been attacked ? German “Morality” “Dhammadessi - parabhave” !
Miscellaneous After the Ball Vive le President ! Japan for example Education and Unrest in
the East The Failure of Young Turks The Fruits of Turkish Constitutions The Affairs of China

Parliamentary Institutions in the Far East Japan and Parliamentary Institution Sports and Amusement The Chinese Question in the Malay Peninsula Mr. Dooley's Wisdom Phid Vinai The Procepts On Fate and Fatalism On opportunity and Experience On Vanity and Self Confidence On Chasity On Friendship On Love On Sadness and Mitigation threef The Prenouncement of "Sir Oracle" Public International Law Right is Right The Romanization of the Siamese Words Shakespeare in Siamese Sia Sala Siam in the War Siam Aid in the War Siamese Art The Siamese Attitude Towards Europeans Sixty years of German Trade 1858 – 1971 The Spanish Coronation The Status of Woman in Siam The Tombes of Theban Kings Too much of a good thing The Triumph of Right Uttarakuru Wars of Polish Succession The "White elephant" yarn Wisdom and Progress

3. ขอบเขตพระราชนิพนธ์ประเภทบทความ

ส่วนพระราชนิพนธ์บทความนั้น นับได้ว่าเป็นพระราชนิพนธ์ที่มีจำนวนมากที่สุดในพระราชนิพนธ์ประเภทต่าง ๆ คือ มีถึง 300 เรื่อง (ตัวเลขในปัจจุบันตามเอกสารของคณะกรรมการรวบรวมและค้นคว้าเกี่ยวกับพระราชนิพนธ์ ฯลฯ ของพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว) มีทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ ตามสาขาความรู้ ความคิดต่าง ๆ กันดังต่อไปนี้คือ

3.1 การทหาร-การสงคราม

กรุงสยามเข้าสงครามแล้ว กลันผีอาหมัน กองทัพเรือใหญ่อังกฤษ การจูโจมตีเซบรีมกะ และอัสเต็นต์ การใช้เรือได้นำ การตีช่องดาร์เดเนลส์ การที่สยามเข้าสงคราม การยุทธทางทะเลในเดือนสิงหาคม การยุทธทางทะเลในยุโรป การยุทธที่ช่องดาร์เดเนลส์ การยุทธที่ชายทะเลเบเยียม การยุทธในทะเลเหนือ การยุทธเสติน้ำเสตินบก การรบย่อยอันหนึ่ง ควรรบห้านาทีในช่องสมุทร การรบห้านาทีในช่องสมุทร สองค่อหก การรักษาทางไมตรี การรักษาลำเลียงกับดำน้ำ การล้อมมหาเอมานิกปุระ การลาดตระเวนในสงครามสนามเพลาะ การศึก การศึกได้นำ การสงครามได้นำ (ค่าน้ำ) การสถาปนาวี ของสหรัฐอเมริกา กำลังทหารอัสเตเรีย กำลังทัพเรือของชาติที่ทำสงครามกัน กำลังทัพเรืออิตาลี กิจการของช่างกลในนาวิ กิจการของเรือได้นำเยอรมัน ข้อควรขอบใจเยอรมัน ข้อที่ลืมนึกถึงข้อประกอบใบบอกแม่ทัพเรืออังกฤษ ของควรนิค ของควรวีเกราะห์ ของแทนต่าง ๆ ที่ชาวเยอรมันใช้ คล้ายวิตเต็นเบอร์ค้อกรายหนึ่ง ควรระแวง ความกล้าของพลทหารฝรั่งเศสผู้หนึ่ง ความคิดร้ายของเยอรมันในอเมริกา ความเจริญแห่งปืน ความเจริญแห่งราชนาวิ ความใจร้ายของทหารเรือเยอรมัน ความเจโกของโกเสอร์ ความประทุษร้ายอุบายลึกลับของเยอรมันในกรุงสยาม ความประพฤติดารุณกรรม ความประพฤติระหว่างนายกับพลทหาร ความเป็นกลางแห่งเมืองจีน ความเป็นอยู่แห่งดาชฟ้าล่าง ความไฝสูงของเยอรมัน ความพร้อมเพียง ความอวดดีของรามจิตติ ความอัศจรรย์แห่งการยิงปืนเรือ จดหมาย จดหมายเรื่องจงช่วยกันปราบศัตรูของโลก จดหมาย

เรื่องชอบกลอยู่ เกลิมพระเกียรติเจ้าชีวิตของเรา ช่วยกันอุดหนุนกองทหารบิน ชองคาร์ดเนลล์สชาติเสียจะลบให้หายลาย ไชโย ดินระเบิดที่ใช้ในการสงครามปัจจุบัน สมัยตอบความเห็นเรื่องความเป็นกลาง ตอบจดหมาย ตัวละครที่ใช้ไม่ได้ ตัวอย่างความกล้าหาญ อย่างที่เห็นว่าสมควรได้รับบำเหน็จส่วนตัว แดงการณยุทธที่ชองคาร์ดเนลล์ ทหารกลับจากราชการสงคราม ท้าเรือทั้งสองผ่าน ท่านอยากช่วยชนะสงครามๆ เทียบกำลังทหารเบลเยียม โทษพิณพาทย์ นายเรือเอ็มเด็นได้รับความสรรเสริญของอังกฤษ นาวิกยุทธใกล้ยูคลันด์ นาวิกยุทธ แห่งยูคลันด์ นาวิกอเมริกัน นำสงสาร ความกัณดาของชาวสยามในเยอรมนี บทสุดท้ายแห่งประวัติเรือเอ็มเด็นบันทึกกลับเรื่องความคิดที่จะให้กรุงสยามเข้าในสงคราม แบบคนป่า ใบบอกนายทัพเรืออังกฤษ แดงการณยุทธริมทะเลประเทศเบลเยียม ประณมกรรมจริง ๆ ประโยชน์ของเรือรบต่าง ๆ ประโยชน์แห่งเรือได้นำ ปัญหาควรคำนึงสำหรับราชนาวิ ปืน 17 นิ้ว ปืนแห่งเรือเมอเวอะ เป็นใหญ่ในโลก ถาล่มจม ผู้กวาดเครื่องกลสังหาร ผู้ทำลายเรือลูลิเตเนีย พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวกับกองทัพเรือไทย พระราชาธิบายเรื่องการรักษาความเป็นกลางแห่งกรุงสยามในงานมหาสงครามยุโรป เพื่อช่วยงานราชสงคราม ฟังดูทั้งสองฝ่าย ภัยพิวเหลือ ภาพแสดงการต้อนรับทหารไทย ม้าในการสงคราม ไม่ควรล้าเลิกสัมพันธมิตรของเรา ไม่ต้องการเหย้า ไม่เรียกว่าดูถูกๆ ไม่เห็นชอบด้วยยินดีต้องรับ ยุทธภัย ยุทธภัยของผู้เป็นกลาง ยุทธวิธีการรบทางทะเล เยอรมันเจ้ามารยา ร้วของประเทศอังกฤษ ราชนาวิเป็นพาหนะของทัพบกอย่างไร รายงานการยุทธที่อ่าวเฮลิโกแลนด์ เรื่องเรียรายสร้างเรือรบ (จดหมาย) เรื่องเรือลูลิเตเนีย เรื่องสร้างเรือรบ เรือได้นำของเยอรมัน เรือเบอร์เกินเห็ด เรือรบใหม่ของอังกฤษ เรือรบใหม่สำหรับราชอาณาจักรอังกฤษ โรงเรียนในฟากฟ้าลำบาก การรักษาความเป็นกลางเป็นการยากจริง ๆ ดูแวง วิธีปราบเรือได้นำ สงครามกับการสะไคร่สถิติแห่งอเมริกาในทะเล สยามจำเป็นต้องมีนาวิหรือสันดอนน้ำท่วม สันตปาปาและสันติภาพสาเหตุของการสงครามในระหว่างญี่ปุ่นกับรัสเซีย เสือทะเล หลิงโจทมิพ เหตุการณ์ยุทธกลางทะเล เหตุใดตุรกีจึงรบด้วย ให้หัวเรือให้ข้าง อย่าผลอ อธรรมานุสาวรีย์ อังกฤษจะทำสงครามกับตุรกี อาณาเขตร์ อาวุธในเรือเชลยเป็นของที่น่าสงสยสัยมาก อู่เรือเยอรมัน

3.2 การเมือง-การปกครอง

กระต่ายดินคุม การเขียนรูปอย่างสมัยใหม่ในเมืองจีน การปกครองอันเทียมโหดของประเทศโปรตุเกส การภายในเมืองจีน การเมืองของจีน การแสดงความเห็นผู้พิพากษาอังกฤษ อธิบายขีดเส้นระหว่างที่ถูกและที่ผิด ชาวอิสลาม (ครั้งแรก) คดีผู้ก่อการกำเริบในอินเดีย ความเป็นกลางแห่งเมืองจีน ความมุ่งหมายของไกส์ธอร์ขยายความลับจับโกหกของเยอรมัน เห็นการปกครองท้องที่ โคลนติดล้อ “จ” จำวัด หรือ “จอ” หมา จีนกับรัสเซีย จีนะภัยในประเทศอังกฤษ ชาติสะลาฟกับตุคอน ชาวรัสเซียก่อนลัทธิบอลเชวิก ชุนยัคเซนฟุ้งสร้าน ดอกเตอร์

มอริริสัน ตัวอย่างสำหรับนักพูด ทหารอินเดียคิดการกำเริบ ท่านประธานาธิบดีจอร์จ เจโรนิมุส
โดยอาศัยวีระ พูตานุพูต ประเทศจีนกำลังกลียุค ปาเลเมนต์ตุรกี ผลของการมีคอนสติตูชันในประเทศ
ตุรกี ผู้แทนสยาม ณ ปารีส ฝรั่งเศสกับรัสเซียได้เป็นอันดับ 1 อันเดียวกันเข้าแล้ว ฟลิปปินส์
กับลูนแซม เมืองไทยจึงตื่นเกิด เมื่อเสร็จสิ้นระบอบ ยิวแห่งบูรพาทิศ เยอรมันก่อกำเริบในรุมานีเย
เยอรมันใช้คนบ้าเป็นตุลาการ รักษาติหรือล้างชาติ รามจิตติจะแถลงเรื่องจลาจลในรัสเซีย เรื่อง
ความไม่สำเร็จของพวกเขาเด็กหนุ่ม วังต้องค้ำโหม เหตุการณ์ในเมืองจีน อันตรายแห่งความเข้าใจผิด
เอเดเตอร์ตายเพราะออกความเห็น

3.3 ภาษา-วรรณกรรม

ควรพูดถึงภาษาไทย ความเห็นเอกชน บรรดาถ้อยคำที่ใช้ในภาษาของตน คำใช้แทน
คำ เอเดเตอร์ ทำไมจึงแหลม เทียบศัพท์จีนบางศัพท์ ฝนทั้งเป็นเข็ม พระราชบัณฑิตแปลศัพท์ Ci-
vilization ไฟไหม้ทาง ภูมิข และ วังสรรค์ ภูเกิดหรือภูเก็จ ริ, รี, ฤ, ฤา ศัพท์วิเคราะห์ “พริตพราก
หรือพลัดพราก” ศัพท์สันนิษฐาน “กค- กำหนด และ กญ- กำหนด” ศัพท์สันนิษฐาน “พินิสและ
พินิจ” ศัพท์สันนิษฐาน “สวรรค์คตหรือสวรรค์” ศัพท์สันนิษฐาน “อาจารย์ อาจารย์” สมอภิเษก
สัมพัทธ์หรือสามผาส หัวหรือศีรษะ อักษรสมัย อักษรภาณิต เอกาทศรถและทศรถ

3.4 ศาสนา

ของควรรณี ข้าวอิสลาม คำชักชวนของสันตปาปา จดหมาย จดหมายเรื่องพระภิกษุ
ดูฟุตบอลล์ ธรรมะ กามะตา มงคล 8 เรื่องพระภิกษุไม่ควรดูฟุตบอลล์

3.5 สังคม

การเผาชนบัตร การแรกนา การเลือกคนเข้ารับราชการ การศึกษาและ ความไม่สงบ
ในบูรพประเทศ กิจการของเบงคัลน้อย ขอบจับมือกับ อ.ญ. ขอบใจเพื่อนจีน เครื่องหมายแห่งความ
รุ่งเรือง คือ สภาพของสตรี ควรอ่านด้วยวิจารณ์ ความเข้าใจผิด ความคับแค้นของพลเมือง ความ
เจริญของประเทศสยามเกี่ยวกับสมัยโบราณ ความเป็นชาติโดยแท้จริง ความเห็นของเสือป่ากรุงเทพฯ
ผู้หนึ่ง ความเห็นให้หญิงไทยเดินรา ความเห็นเอกชนเมื่ออ่านบทความคับแค้นแห่งพลเมือง คำ
ตักเตือนของข้าราชการทั่วไป เรื่องการเขียนนาม คุณและโทษแห่งการมีคู่ เงินกู้ใหม่ของรัฐบาล
อังกฤษ จดหมายเนื่องมาจากจดหมายของนายบุญสอาด จดหมายจากภรรยานายเรือเยอรมัน
จดหมายเรื่องตงนิน ของนายบุญสอาด จดหมายเรื่องวิธีเพาะพลเมืองให้เกิดเป็นคนมั่งมี เจ้าลัทธิ
ชาตาของประเทศจีนกับนานาชาติ เด็กสมัยใหม่กับบุหรี คำน้ำพริกละลายแม่น้ำ ถูกบังคับให้เป็น
จีน ทรัพย์วิธีของเยอรมัน ทรัพย์ศาสตร์ไทยผสม นักรบยอมเป็นนักกีฬา นักเลงฟุตบอลล์แสดง
ความกล้าหาญ เปลี่ยนประเพณีการเลือกคู่ของเจ้านายอังกฤษ ประโยชน์ของถนนในหัวเมือง

ป้องกันก่อนดีกว่าแก่ ปัญญาญาคูณีย์ ผลแห่งวิถีศึกษาของเยอรมัน ผ่าซากหรือชำซาก ฟุตบอล ทำให้เร้าเริง จูงใจให้รีบไปสู่ชัยชนะ มะพร้าวต้นคกมุลเหตุของความเจริญ เมืองจีนเมืองประหลาด ไม่ชอบไทย ระว่างฝิ่นนั้น เรื่องแก่นิสัย เรื่องชุดสันดอน ถัทธิเอาอย่าง อูบายต่าง ๆ ของผู้ร้ายจีน

3.6 เบ็ดเตล็ด

กาชาดเป็นโล่ห์ การประกวคภาพ ณ วังพญาไท การไว้หนวดและเครา กำหนดกินน้ำ เก็บตกตามถนน เก็บเล็กผสมน้อย แก้วความเข้าใจผิด ขอความเมตตา ขอชวนท่านเป็นแมลงหวี่ ขอบอกว่า ข้าวเปลี่ยนเป็นธงไตรรงค์ เครื่องหมายสินค้า คนสี่ตีน ความรำคาญแห่งการโกนหนวด ความเห็นผิด ความเห็นเอกชน การสักเครื่องหมายคอเรสปอนเดนซ์ คำนำของเลขานุการทวีปัญญา งานฤดูหนาว งานสวนจิตรลดา ฉายาหรือชื่อแซ่ ตอบจดหมาย ถือแผนโบราณ ถูกบังคับให้เป็น นกต่อ แดงการณของดุสิตสมิต ทาสแห่งอิสราภาพ พงเล บอกเล่า เบ็ดเตล็ดในทวีปัญญา ประกาศ แสดงลักษณะแห่งหนังสือพิมพ์ไทย ประโยชน์ของการสัก ปิดทองหลังพระ พระมนู อนุโมทนา พระยาภักตยานไมตรี พิถี รอยแผลสะเคาะเซอร์คัส รับอาสา จำแพน เราขอชักชวน เรื่องพระราช- บันทึกหนังสือพิมพ์ วันของเขา วันของเรา สุกัลยณ ออกตัว

พระราชนิพนธ์บทความบางเรื่องทรงพระราชนิพนธ์ไว้ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ เช่นเรื่อง เมืองไทยจึงตื่นเกิด (Wake up Siam) ยิวแห่งบูรพาทิศ (The Jew of the Orient) และโคลน- ติดล้อ (Clogs on our wheels) เรื่องโคลนติดล้อนี้ทรงแบ่งออกเป็นปัญหาต่าง ๆ 12 ประการ 12 บท ดังต่อไปนี้คือ

1. การเอาอย่างโดยไม่ไตร่ตรอง	Unreasoning Imitation
2. การทำตนให้ต่ำต้อย	Self-Abasement
3. การบูชานักหนังสือจนเกินเหตุ	Exaggerated Veneration
4. ความนิยมเป็นเสมียน	Clerkism
5. ความเห็นผิด	False Ideas
6. ถือเกียรติยศไม่มีมูล	False Dignity
7. ความจนไม่จริง	False Poverty
8. แต่งงานชั่วคราว	Temporary Marriages
9. ความไม่รับผิดชอบของบิดามารดา	Parental Irresponsibility
10. การค้าหญิงสาว	The Traffic in Young Women
11. ความหยุ่มหยม	Pettiness
12. หลักฐานไม่มั่นคง	Imperfect Stability

(รายละเอียดในพระราชนิพนธ์บทความเรื่อง โคลนติดล้อ อยู่ท้ายบทนี้ เพื่อให้นักศึกษาได้พิจารณาเนื้อหา สารและกลวิธี (technique) ในการทรงพระราชนิพนธ์บทความโดยละเอียดและเตรียมตัวไว้ในการสอบด้วย)

พระราชนิพนธ์บทความของพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว มักเป็นบทความเชิงปณิธานมากกว่าเชิงสาระ กล่าวคือ เป็นบทความที่มุ่งจะเสนอข้อคิดเห็นประกอบกับวิธีเขียนทำนองง่าย ๆ เพื่อสื่อความเข้าใจให้ผู้อ่านอย่างเต็มที่ อาจจะแทรกการเสียดสีด้วยก็ได้ ส่วนบทความเชิงสาระนั้นเป็นบทความที่หนักไปทางวิชาการ

ดังที่นักศึกษาได้เห็นรายละเอียดในตอนท้ายบทแล้วว่า พระราชนิพนธ์บทความมีอยู่เป็นจำนวนมาก จึงเป็นที่น่าพิจารณาว่าอะไรคือแรงบันดาลใจและวัตถุดิบในการทรงพระราชนิพนธ์

4. พระราชประสงค์ในการทรงพระราชนิพนธ์บทความ

นอกเหนือจากพระราชอัธยาศัยโปรดการประพันธ์ พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงตระหนักว่า พลเมืองไทยในขณะนั้นยังมีอีกมากที่ไม่ใครรู้จักหน้าที่ของตน บางพวกไม่รู้จักระบบเศรษฐกิจ การปกครอง ไม่สนใจต่อวิวัฒนาการด้านต่าง ๆ ในบ้านเมือง บางพวกจัดอยู่ในประเภท “ชอบตะโกน” คือพูดอย่างเดียวโดยที่ตนทำไม่ได้ บางพวกก็ชอบการพนัน บุคลิกของคนไทยส่วนใหญ่ที่ทรงเป็นห่วงอีกประการหนึ่งคือ ความชอบสบายจนเกินไป พยายามปิดกั้นทั้งทางด้านความคิดและการทำงานให้ชนต่างชาติ บ้างก็ไม่รู้จักเสียสละเพื่อส่วนรวม นอกจากนี้ยังมีคนเข้าใจเสรีภาพในทางที่ผิดก้าวล่วงสิทธิของผู้อื่น ทั้งสตรีส่วนใหญ่ก็มีได้คำนึงถึงสิทธิของตนเอง ขอมรับการกดขี่อย่างไม่เป็นธรรม ดังนั้นจึงอาจสรุปถึงพระราชประสงค์ในการทรงพระราชนิพนธ์บทความของพระองค์ได้ดังต่อไปนี้คือ

1. เพื่อชี้แจงนโยบายของผู้ปกครองบ้านเมืองว่ามีจุดมุ่งหมายอย่างไร
2. ทรงต้องการชักจูงประชาชนให้เข้าใจในหน้าที่ของตน เช่น เรื่อง กรณีศึกษาของเรา ต่อชาติ เมืองไทยจงตื่นเถิด เป็นต้น
3. ทรงต้องการให้ประชาชนรู้จักใช้สติปัญญา ความคิด วิจักษ์ญาณ วิเคราะห์ เหตุผล ทำตนให้เป็นคนมีคุณภาพต่อสังคม เช่น เรื่อง โคลนติดล้อ ยิวแห่งบูรพาทิศ ลัทธิเอาอย่าง เป็นต้น
4. ทรงต้องการให้ทราบความต้องการของสังคม ประเทศชาติบ้านเมืองในภาวะการณ์เฉพาะหน้า ให้เป็นคนทันโลก ทันคน ทันเหตุการณ์ เช่น เรื่อง ประโยชน์แห่งถนนในหัวเมือง ข้าวเปลี่ยนธงไตรรงค์ เป็นต้น

5. ทรงต้องการที่จะเปลี่ยนทัศนคติบางอย่างของคนไทยที่เป็นเรื่องมลาย ถวงความเจริญ ไม่มีเหตุผล เท่ากับการปฏิวัติความคิด ความเชื่อ เช่น ความเป็นชาติไทยโดยแท้จริง คุณและโทษของการมีคู่ เครื่องหมายแห่งความรุ่งเรืองคือสภาพของสตรี เป็นต้น

หรืออาจกล่าวสรุปได้ว่า พระราชประสงค์ในการทรงพระราชนิพนธ์บทความคือ การมุ่งสร้างสรรค์คนที่มีคุณภาพ เพื่อรวมพลังเป็นสังคมไทยและประเทศชาติที่เจริญรุ่งเรืองนั่นเอง

5. ข้อสังเกตด้านกลวิธี (technique) ในการทรงพระราชนิพนธ์บทความ

1. ทรงตั้งชื่อเรื่องหลายแบบ มีทั้งอย่างตรงไปตรงมา เช่น ความเป็นชาติไทยโดยแท้จริง กรุงสยามเข้าสู่สงครามแล้ว การใช้เรือได้นำ รอยแผลสะเกดเซอร์คัส เป็นต้น หรือการตั้งชื่อเรื่องโดยการเปรียบเทียบ เช่น โคลนติดล้อ ยิวแห่งบูรพาทิศ ลัทธิเอาอย่าง เป็นต้น หรือการตั้งชื่อเรื่องโดยใช้ภาษาพูดทำนองชักชวน เช่น เมืองไทยจงตื่นเถิด กวระแวง เป็นต้น

2. ทรงเปิดเรื่องหลายวิธี เพื่อเป็นการเร้าใจผู้อ่านให้สนใจปัญหา สะกิดผู้อ่านให้เกิดความคิด หรือ ล่อผู้อ่านให้ติดตามไป เช่น โดยการยกเป็นปัญหา หรือ ตั้งเป็นญัตติก่อนแล้ว อภิปรายต่อไป หรือให้คำจำกัดความหรืออธิบายศัพท์ และความหมายก่อน บ้างก็เป็นแบบขัดความแย้ง ความเชื่อดั้งเดิมเพื่อให้เกิดความประหลาดใจใคร่หาเหตุผลบ้างเป็นแบบเปรียบเทียบ บ้างเป็นการตั้งคำถามเกี่ยวกับแก่น (theme) ของ เรื่อง หรือบ้างเป็นแบบตั้งต้นด้วยการอารัมภบทไกลจากแก่นเรื่องแล้วค่อย ๆ วกเข้าหาแก่นเรื่องเป็นการปูพื้นความเข้าใจ

3. ทรงพิถีพิถันในการปิดเรื่อง ทรงนิยมใช้หลาย ๆ วิธีการ ทั้งแบบสรุปเรื่องก็สนใจความสำคัญมารวบยอด หรือแบบฝากข้อคิดนำเรื่องสำคัญมาทิ้งท้ายให้ผู้อ่านพิจารณาเอง บ้างก็เป็นแบบท้าทาย และบ้างก็เป็นแบบขอร้องชักชวน

4. ทรงใช้ประโยคสั้นและยาวสลับกัน เพื่อหลีกเลี่ยงความจำเจ ซ้ำซาก

5. ทรงใช้โวหารที่เรียกความสนใจของผู้อ่านให้สะดุดคิด บางครั้งใช้แบบกระทบกระทั่งเบียดเสียด

6. บางครั้งทรงใช้โวหารเข้มแข็ง ตรงไปตรงมาแบบผู้มีอำนาจ แต่บางครั้งเป็นไปในแนวสุภาพ อ่อนโยน ขอร้อง

7. ทรงใช้ถ้อยคำกระชับชัดเจน ไม่เลื้อยแกว่ง โดยทรงเลือกสรรถ้อยคำมาใช้ที่เหมาะสมต่าง ๆ กัน มีทั้งความกระตือรือร้นของถ้อยคำ ใช้ภาษาสุภาพ การใช้คำมีน้ำหนัก

8. ทรงใช้วิธีการเปรียบเทียบโดยโวหาร หรือ ยกเรื่องเล่าประกอบ เพื่อขยายความเข้าใจ

9. ลักษณะแห่งข้อความมีเอกภาพ (Unity) โดยแต่ละย่อหน้าจะมีแก่น (theme) เดียว และมีข้อความขยายความเข้าใจอย่างมีสัมพันธภาพ (coherence) และสารัตถภาพ (emphasis) ให้เด่นชัด แจ่มแจ้ง

(ข้อสังเกตข้างต้นนักศึกษาไม่ต้องท่องจำเพื่อตอบในการสอบ เพราะเป็นเพียงข้อสังเกตจากการอ่านบทความของผู้เขียนเพื่อสรุปเป็นแนวทางกว้าง ๆ ให้นักศึกษาเห็นภาพทั้งหมดของพระราชนิพนธ์บทความ สิ่งที่สำคัญกว่าคือ ความคิดเห็นของนักศึกษาเมื่อได้อ่านบทความด้วยตนเอง ดังนั้นจึงขอคัดบทความเรื่อง โคลนติดล้อ ให้นักศึกษาได้อ่านและพิจารณาด้วยตนเอง ทั้งด้านเนื้อหาสาระและกลวิธีการเขียน ตลอดจนการอ่านโดยใช้วิจารณญาณของตนเอง ในลำดับต่อไป

6. พระราชนิพนธ์บทความที่ถัดมาเพื่อให้นักศึกษาวิเคราะห์และวิจารณ์

พระราชนิพนธ์บทความเรื่อง โคลนติดล้อ จะแสดงให้เห็นนักศึกษาเห็นกลวิธี (technique) ในการทรงพระราชนิพนธ์บทความขนาดยาว นอกเหนือจากคุณค่าด้านเนื้อหาสาระ พระราชดำริ และพระราชวิจารณ์ของพระองค์ในเรื่องต่าง ๆ ที่ประกอบการเป็น “โคลนติดล้อ” ตลอดจนจะทำให้นักศึกษาที่เป็นเยาวชนในปัจจุบันมองเห็นสภาพความเป็นไปทางด้านบ้านเมือง เศรษฐกิจ สังคม ทั้งจะเห็นได้ชัดเจนว่า พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงเน้นความสำคัญของ “คุณภาพของประชาชนไม่ว่า ฐานะ เพศ และวัยใด” แต่นักศึกษาไม่ควรอ่านเพียงเก็บความเท่านั้น ควรใช้ความคิดของตนเข้าประกอบด้วย ดังนั้นจึงขอตั้งข้อสังเกตแนวทางในการอ่านบทความเรื่อง “โคลนติดล้อ” ดังต่อไปนี้คือ

1. โคลนติดล้อ หมายถึงอะไร
2. โคลนติดล้อ ประกอบด้วยปัญหาใดบ้าง
3. พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงชี้ว่าปัญหาต่าง ๆ ที่ประกอบกันเป็น “โคลนติดล้อ” เกิดจากสิ่งใดบ้าง และทรงชี้ทางแก้ปัญหาดังกล่าวเหล่านั้นอย่างไร
4. นักศึกษาเห็นด้วยกับข้อเสนอหรือแนวทางในการแก้ปัญหาดังกล่าวต่าง ๆ ดังกล่าวข้างต้นของพระองค์หรือไม่ ท่านมีความเห็นแตกต่างไปอย่างไร (หากมี)
5. ปัญหาต่าง ๆ ใน “โคลนติดล้อ” ยังคงเป็น “โคลนติดล้อ” ของบ้านเมืองในปัจจุบันหรือไม่
6. ท่านมีความเห็นอย่างไรต่อวิธีการต่าง ๆ ที่พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงใช้ในการทรงพระราชนิพนธ์บทความเรื่องนี้ เช่น ทำให้ผู้อ่านเข้าใจดีหรือไม่ ทรงมีวิธีจูงใจผู้อ่านให้คล้อยตามพระองค์อย่างไรหรือไม่ ทรงยอมรับความคิดเห็นของผู้อ่านที่จะพิจารณาปัญหาในแนวทางต่างกับพระองค์หรือไม่ เป็นบทความในทำนองโฆษณาชวนเชื่อหรือไม่ เป็นต้น
7. ท่านชอบบทความเรื่องนี้หรือไม่ เพราะเหตุใด

โคลนติดล้อ

คำนำ

ในการกระทำความผิดต่อซึ่งกันและกันในหมู่บ้านประเทศนั้น บางทีก็เหลือที่จะแก้ไขป้องกันมิให้เครื่องกีดขวางต่าง ๆ มาติดล้อแห่งความเจริญของชาติได้ ของกีดขวางเหล่านี้ ในขั้นต้น ก็ดูไม่สู้จะสลักสำคัญอะไรนัก แต่ครั้นล่วงเวลาไปก็กลับเป็นของใหญ่โตขึ้นทุกที จนถึงวันหนึ่ง เราจึงรู้สึกว่าจะทนทานไม่ได้

ธรรมดาที่รถซึ่งขับเร็วไปในถนนซึ่งมีโคลน โคลนนั้นก็ย่อมกระเด็นเปื้อนรถเป็นธรรมดา และบางทีก็เป็นอันตรายได้โดยเหตุที่น้ำพลาตหรือลัมลง แต่ล้อแห่งรถนั้น ในเวลาที่ถึงที่หยุดแล้วจะมีโคลนก้อนใหญ่ ๆ ติดอยู่ที่ล้อ เพราะโคลนซึ่งติดล้อในระหว่างที่เดินทางนั้น ได้หลุดกระเด็นไปเสียแล้วด้วยอำนาจความเร็วแห่งรถนั้น ส่วนรถที่ขับช้า ๆ ไปในถนนซึ่งมีโคลนทางเดียวกัน ย่อมไม่สู้จะเปื้อนหรือเป็นอันตรายด้วยเหตุที่น้ำพลาตหรือลัมลงนั้นจริง แต่ล้อแห่งรถนั้นย่อมจะเต็มไปด้วยโคลนอันใหญ่เหนียวตะกั่ว ซึ่งนอกจากแลดูไม่เป็นที่จำเริญตาแล้ว ยังสามารถเป็นเครื่องกีดขวาง และทำให้ล้อเคลื่อนช้าลงได้

ข้อนี้ย่อมได้แก่ประเทศซึ่งดำเนินไปสู่ความเจริญหรือซึ่งโดยมากชอบเรียกกันว่า “ความศิวิไลซ์” ยกตัวอย่างที่เห็นได้ง่าย คือญี่ปุ่นเขาได้ดำเนินขึ้นสู่ความเจริญด้วยความรวดเร็วยิ่งนัก ประเทศญี่ปุ่นมีรอยโคลนเปื้อนอยู่เป็นอันมาก แต่เราต้องยอมว่าล้อของเขาไม่ว่าจะมีก้อนโคลนติด

ส่วนประเทศสยามของเรานั้นเล่าเป็นอย่างไรบ้าง

เราได้ดำเนินขึ้นสู่ความเจริญด้วยความระวิงระไว เพราะเราเห็นควรที่จะใช้สติ และความไตร่ตรองโดยรอบคอบ และถึงแม้เมื่อเปรียบเทียบกับญี่ปุ่น ความเจริญของเรานั้นช้าก็จริงอยู่ แต่ดูเราไม่สู้จะเปื้อนมากนัก และตัวรถของเราก็นับได้ว่ายังสะอาดคืออยู่

ส่วนล้อของเรานั้นเป็นอย่างไรเล่า

ล้อของเรานั้นหรือมีก้อนโคลนติดครั้งไปทั้งล้อ รถของเรายังเคลื่อนไปได้จริง แต่ก้อนโคลนเหล่านั้นช่างกีดขวางเสียจริง ๆ เพราะฉะนั้นวันจะมาถึงเข้าวันหนึ่ง ซึ่งเราจะรู้สึกได้ว่า ถึงแม้เราจะต้องเดินเร็วจริง ๆ เพื่อให้รอดอันตรายเราก็คงจะไม่สามารถไปเร็วได้เสียแล้ว

เจ้าของรถที่เขามีสติปัญญา เมื่อได้เห็นโคลนติดล้อของเขามากมายเช่นนั้น ก็ย่อมเป็นธรรมดาที่เขาจะต้องชวนช่วยจัดการเปลื้องโคลนออกเสียจากล้อก่อนที่จะเริ่มออกเดินทางต่อไปในที่อันสำคัญไม่ใช่หรือ

เราทั้งหลายควรจะลืมตาของเรา และพิจารณาก้อนโคลนต่าง ๆ ซึ่งติดอยู่กับล้อแห่งความเจริญของชาติเรา เราจะเห็นได้ว่าโคลนเหล่านี้ บางก้อนได้ติดมานานแล้ว และเป็นการลำบาก

ที่จะเปลื้องออกให้เกลี้ยงได้ในคราวเดียว แต่ถ้าประกอบด้วยวิริยภาพและความบากบั่น เราก็สามารถที่จะชำระโคลนนั่นออกได้หมดในเวลาอันควรเหมือนกัน ของย่อมมีอยู่ บางอย่างที่เราจะเปลี่ยนแปลงได้ทันใจตามความพอใจ เพราะไม่เกี่ยวข้องกับแค้นผู้ใดนอกจากตัวเราเองแต่ย่อมมีของบางอย่างเหมือนกัน ซึ่งยากที่จะเปลี่ยนแปลงได้ด้วยเหตุว่ามีผู้อื่นเข้ามาเกี่ยวข้องกับอยู่ด้วย

เราควรพิจารณาในสิ่งซึ่งเกี่ยวข้องกับตัวเราเองก่อน และในการพิจารณานี้เราจะได้เห็นของอัศจรรย์ต่าง ๆ มาก ซึ่งจะทำให้เรานึกพิศวงว่าเหตุใดเราจึงจะมีหรือคงทำสิ่งนั้น ๆ อยู่

บทที่ 1

การเอาอย่างโดยไม่ไตร่ตรอง

โคลนซึ่งติดล้อแห่งความเจริญของชาติเราก่อนที่หนึ่ง และก่อนที่ร้ายที่สุดนั้น ก็คือการเอาอย่างโดยไม่ไตร่ตรอง ข้าพเจ้าได้เขียนเรื่องนี้โดยพิสดารแล้วดังแจ้งอยู่ในเรื่องที่ทำให้ชื่อว่า “ลัทธิเอาอย่าง” เพราะฉะนั้น ในที่นี้ไม่จำเป็นจะต้องแสดงคุณและโทษแห่งการเอาอย่างให้ซ้ำอีก ที่ข้าพเจ้ากล่าวถึงนั้น ก็เพื่อจะทำให้จำนวนก่อนโคลนต่าง ๆ นั้นบริบูรณ์ เพราะถ้าจะไม่กล่าวถึงก่อนที่ใหญ่ที่สุดและร้ายที่สุดแล้ว บัญชีนั้นก็คงต้องนับว่ายังไม่บริบูรณ์อยู่

ข้าพเจ้าได้เคยได้ยินคนไทยซึ่งมีสติปัญญาหลายท่าน ได้กล่าวถ้อยคำแสดงว่าไม่เห็นด้วยกับการเอาอย่างไม่น้อยไปกว่าที่ข้าพเจ้าได้กล่าวแล้ว แต่ข้าพเจ้ายังระลึกไม่ได้สักรายเดียวว่า มีผู้ใดกล่าวพอจะรับผิดชอบในการเลิกไม่เอาอย่าง ข้อนี้ทำให้นึกถึงข้อซึ่งเคียงกันอันไม่เป็นสาระในเรื่องเลิกการสะสมศัสตราวุธ ซึ่งเราได้พบอ่านอยู่ในหนังสือพิมพ์ยุโรปเมื่อก่อนสงครามคือทุกประเทศ แสดงว่าไม่แต่พร้อมที่จะเลิกการสะสมอาวุธ ข้าได้แสดงความปรารถนาซึ่งที่เลิกด้วยแต่ขอให้ประเทศอื่นเลิกก่อน นี่ก็เหมือนกับการเอาอย่างเหมือนกัน คือทุก ๆ คนที่เป็นหรือได้เป็นหรือนึกว่าตนเป็นคนสำคัญ ล้วนได้แสดงความพร้อมเพรียงที่จะเลิกเอาอย่าง แต่ก็คงขอให้ผู้อื่นเลิกก่อนด้วยกัน

อย่างไรก็ดี จะตกลงเลิกการเอาอย่างโดยไม่ไตร่ตรองหรือไม่ก็ตาม ขอให้ท่านพิจารณาดูว่าเราได้รับประโยชน์จากการเออยำนั้นอย่างไรบ้าง

เมื่อมาคิดดูก็ไม่ใช่เป็นของง่ายที่จะแสดงโดยสั้น ๆ ซึ่งประโยชน์ที่เราได้รับจากการเอาอย่าง เพราะฉะนั้นข้าพเจ้าจะขอเลียงไปเดินทางที่ง่ายที่สุด โดยกล่าวแต่เพียงว่า ประโยชน์ที่เราได้รับนั้นก็คือ ดูเหมือนเราจะได้รับความนับถือแห่งชาวยุโรป คำว่าดูเหมือนนี้หาได้ใช้ไปตามเลยไม่ ข้าพเจ้าได้เขียนลงด้วยความตั้งใจที่จะเขียนทีเดียว คือข้าพเจ้าตั้งใจจะกล่าวว่า เราดูเหมือนจะได้รับความนับถือของชาวยุโรป แต่ความนับถือนั้นมีอยู่จริงเพียงใด เราควรพิจารณาต่อไปให้ละเอียด

ความจริงนั้นประเทศเราชาวยุโรปเขาไม่ผู้จะรู้จักนัก และสิ่งที่เขารู้บางทีก็เป็นอย่างอัศจรรย์มาก เมื่อข้าพเจ้าอยู่ยุโรปข้าพเจ้าได้เคยถูกถามอยู่เนื่อง ๆ ว่าเมืองไทยเป็นเมืองเจ้าประเทศในอินเดียไม่ใช่หรือ และเมื่อข้าพเจ้าไปเมืองอเมริกา มีท่านคหบดีผู้หนึ่งได้มาแสดงความชื่นชมยินดีต่อข้าพเจ้า ในการที่แม่น้ำอริวาดิอันงดงามนั้นอยู่ในประเทศบ้านเมืองของข้าพเจ้า เมื่อว่าสำหรับคนทั่วไป เมืองไทยเป็นประเทศที่เต็มไปด้วยช้างเผือก แต่นอกจากนั้นเขาเห็นว่าไม่ผู้จะมีอะไรนัก

ถ้ากระนั้นเราได้รับความนับถือของใครเล่า ก็ความนับถือของผู้ที่รู้จักเรานะซี จริงอยู่ แต่เมื่อผู้ที่เขารู้จักเราเขียนถึงเรื่องเมืองเรา จะหาอะไรกล่าวไม่ได้ นอกจากข้อความที่เยาะเย้ยจะนั้นแล้ว ข้าพเจ้าก็ไม่เรียกว่าเป็นความนับถือโดยแท้จริงเลย หรือท่านจะเรียกอย่างนั้นๆเล่า อย่างไรก็ตาม ข้าพเจ้าหวังใจว่า ผู้ที่เขา นับถือเราจริง ๆ ก็มีอยู่บ้าง แต่เป็นจำนวนน้อยและต้องเป็นผู้ที่รู้จักเราดีจริง ๆ

ข้อที่ว่าชาวต่างประเทศโดยมากหาได้นับถือเราไม่นั้น เป็นความจริงอันแน่นอน เพราะเหตุใดเล่า

เพราะเหตุว่า คนที่เอาอย่าง ถึงแม้ว่าจะได้รับความกรุณาและอภัยโทษไมตรีก็จริง แต่ที่ได้รับความนับถือด้วยนั้นน้อยนัก นี่ก็เป็นธรรมดาอยู่ เพราะเป็นธรรมดาคนมนุษย์ย่อมจะนับถือผู้ที่สูงกว่าเรา ตัดสินเสมอกับผู้ที่เสมอกับเราและดูหมิ่นผู้ที่ต่ำต้อยกว่าเรา ก็การเอาอย่างนั้นคืออะไรเล่า นอกจากคำรับสารภาพอย่างราบเรียบแห่งความต่ำต้อยของเรา

ท่านทั้งหลายไม่คิดหรือ ว่าเราสมควรจะพยายามยกตัวเราให้เสมอเท่ากับชาติอื่น ๆ จึงจะได้รับความนับถืออันแท้จริงแห่งชาติทั้งหลาย ไม่ใช่ถูกดบดล้อย่างปรานี ดังที่เขาทำแก่เราอยู่ทุกวันนี้ ถ้าท่านเห็นว่าเป็นการสมควรแล้ว ท่านต้องบากบั่นหาญพอที่จะคิดจะทำอะไรด้วยตนเองบ้าง

ในที่นี้ข้าพเจ้าขอวิงวอนว่า อย่าเข้าใจผิด ข้าพเจ้าไม่ขอแนะนำให้ท่านแสดงความคิดเห็นอย่างจัดและซึ่งไม่ใช่อื่นไกล เป็นการเอาอย่างชนิดเลวทรามสามัญเท่านั้นเลย ข้าพเจ้าไม่อยากจะให้ท่านใช้ความคิดชนิดที่ทำให้เกิดผลเปลี่ยนราชอาณาจักรอันแท้จริงเป็นรีพับลิคเก็นนิคอเมริกาได้ดังปรากฏอยู่ในประเทศซึ่งไม่ผู้จะห่างไกลรอนัก ข้อความที่ข้าพเจ้าปรารถนาจะกล่าวนั้น คือขอโอกาสให้ชาวเมืองร่วมชาติของเราได้คิดทำอะไรด้วยตนเองบ้าง อย่าคอยเตะคนทุกคนที่ออกความเห็นความคิด ทำการใด ๆ ซึ่งฝรั่งเขายังมิได้เคยทำกันในยุโรป

ถ้าท่านประสงค์ที่จะตัดความประพฤติดูอย่างโดยไม่ไตร่ตรองต่อไป เวลานี้แหละเป็นโอกาสของท่านเพราะว่าในขณะนี้เป็นการเหลือวิสัยที่เราจะเอาอย่างบรรดาหาประเทศได้ และการที่เราจะห่วงความเจริญของเราไว้ จนกว่าอาจารย์ทั้งหลายของเราจะเลิกการฆ่าแกงกันนั้น ก็ไม่ได้เหมือนกัน

ส่วนประเทศเล็ก ๆ นั้นจะเอาอย่างเขาเป็นเรื่องอะไร ข้าพเจ้าไม่เห็นประโยชน์ที่เราจะได้รับเลย แต่ตรงกันข้าม เราอาจทำเรื่องให้คนจำพวกที่ยะรอบโลกซึ่งไม่มีความรู้จริงจัง ไม่ว่าไพร่หรือเจ้าเขี้ยหยันเราเล่นเปล่า ๆ ข้าพเจ้าไม่เห็นว่าจะคุ้มประโยชน์และคู่ควรแก่เราเลย

บทที่ 2

การทำตนให้ต่ำต้อย

อนิจจา แม้แต่ช็อกก็เขี้ยตัวเอง เราทั้งหลายเรียกตัวว่าไทย กลับเป็นทาสแห่งความประพฤติกุจหาสนั่นเอง คือความประพฤติที่ทำตนให้ต่ำต้อย

ข้าพเจ้าจะไม่ว่าเลยแม้แต่เล็กน้อย ถ้าท่านพอใจจะตั้งคนชาติอื่นไว้ในที่สำหรับบูชา และเมื่อเขาอยากจะนั่งอยู่ในที่อันสูงจนเวียนหัวเช่นนั้น ก็เชิญเถิด แต่เหตุใดท่านจึงต้องตีราคาคนร่วมชาติของท่านให้ต่ำไปเสียกว่าที่ดินของคนจำพวกที่ท่านพอใจจะบูชาขึ้นด้วยเล่า

สิ่งใดที่จะได้รับความสรรเสริญของท่านโดยจริงใจ เว้นไว้แต่ที่ฝรั่งเขาได้ยื่นมือเข้ามาเกี่ยวข้องด้วยแล้วเป็นไม่มี คนร่วมชาติของท่านไม่เป็นที่เชื่อถือได้ว่าจะทำอะไรสำเร็จถูกต้องโดยพลตนเองเลย และถึงแม้ผู้ที่เคยศึกษามาในโรงเรียนและมหาวิทยาลัยที่ดีที่สุดในยุโรป แม้จะได้เคยรับความฝึกหัดมาแล้วอย่างดีในสำนักที่ดีที่สุด และถึงแม้จะได้มีความเชี่ยวชาญในกิจการมาแล้ว นานเพียงใดก็อย่างสำคัญเลยว่าจะได้ทำกิจการอะไรที่ใหญ่และสำคัญจริง เว้นแต่จะสามารถสำแดงให้ปรากฏว่าหมายชาวยุโรปได้หมวกกะโล่จึงจะใช้ได้ การที่ชาวยุโรปเขาสำคัญว่า ตัวเขาและชาติของเขาเป็นเช่นนั้นก็ควรอยู่ แต่เหตุใดเราคนไทยจึงได้พลอยติดตามเขาไปด้วยเล่า ลืมเสียทีเดียวหรือว่าการที่เราคิดเช่นนั้น ก็เสมอว่าเราขาดความนับถือในตัวเอง อันลักษณะซึ่งถ้าไรแล้ว ก็ไม่มีชนหมู่ใดจะดำรงตั้งอยู่เป็นชาติที่ปกครองตนเองต่อไปได้

ตามความจริงนั้น ความนิยมฝรั่งได้เริ่มบังเกิดขึ้นแต่ความพอใจในความสะดวกสบายของเรา ในเวลาที่เราแรกเริ่มใช้วิธีฝรั่งมาบำรุงปกครองบ้านเมืองของเรานั้น ก็เป็นธรรมดาอยู่เองที่มีคนน้อยตัวซึ่งรู้จักใช้วิธีนั้น ๆ และก็เป็นที่ธรรมดาที่เราจะต้องว่าจ้างฝรั่งเข้ามาแนะนำดูทางให้เราเดิน ชาวยุโรปได้นำนิสัยที่ยัณและความสามารถทำงานได้มากเข้ามากับเขาด้วย คนไทยผู้ที่เคยคร่ำครึอยู่โดยนิสัยแล้วจึงนิยมมากเพราะฉะนั้นคนไทยได้เริ่มชอบใช้ของฝรั่งคล้าย ๆ กับที่เราชอบใช้จีน กล่าวคือฝรั่งมีความสามารถที่จะทำการงานได้มากกว่าจีน แต่ฝรั่งได้เปรียบที่มีสมองความคิดที่ดีกว่าจีนเป็นอันมาก การใช้ฝรั่งจึงเป็นการสะดวก เพราะใช้แต่เขาได้ช่วยให้เราไม่ต้องทำงานด้วยกำลัง ทั้งเขายังได้ปลดเปลื้องความลำบากของเราในสิ่งที่ต้องคิดอีกด้วย เราเป็นแต่ควักกระเป๋า ฝรั่งเขาจัดการเสร็จ

การที่มีนิสัยเช่นนี้ซึ่งเดิมเกิดแต่ความเกียจคร้านมากกว่าอย่างอื่น ในไม่ช้าก็ทวีขึ้นโดยลำดับ จนได้มาเป็นอย่างที่เห็นอยู่เดี๋ยวนี้ กล่าวคือ ความเชื่อถืออันฝังอยู่แน่นอน ว่าการงานอะไรถ้าจะทำให้ดีแล้วต้องอาศัยฝรั่ง ผลแห่งความเชื่อถืออันนี้ทำให้ยกฝรั่งขึ้นไว้ในที่อันสูงเลิศ ส่วนคนไทยนั้นตกต่ำลงไปเกือบที่สุด นี่แหละเป็นเหตุให้คนครึ่งชาติพอใจใช้กางเกงผ้าชาวอย่างสกปรกที่สุดยิ่งกว่าใช้ผ้าม่วงอย่างดี โดยเหตุที่เขาอยากให้คนทั้งหลายสำคัญว่าตัวเขาก็ดีเกือบเท่าฝรั่ง เพราะฉะนั้นจึงดีกว่าคนไทย คนไทยบางคนที่ปลอมตัวใช้กางเกงกับเขาบ้างก็มี ก็ด้วยความประสงค์มุ่งหมายเช่นเดียวกัน

ถ้าจะว่าไปแล้ว ต้องนับว่าพวกนักเรียนซึ่งได้ส่งออกไปศึกษาวิชาการ ณ ประเทศยุโรปชุดแรกนั้น มีความผิดอยู่บ้างในเรื่องนี้ การที่ส่งนักเรียนไปศึกษาในยุโรปนั้น ไม่มีใครอาจปฏิเสธได้เลยว่าเป็นทางที่ไม่ชอบ เพราะความมุ่งหมายมีอยู่ที่จะทำให้เขาเหล่านั้นได้ไปแสวงหาวิชา เพื่อจะได้สามารถทำการงานอย่างที่เราต้องจ้างฝรั่งทำอยู่นั้นได้ พวกนักเรียนชุดแรกเหล่านี้ได้ไปแสวงหาความรู้มาได้ต่าง ๆ กัน และวิชาซึ่งเห็นได้อย่างชัดเจนที่สุดนั้นก็คือ ในแผนกแสวงหาความสนุกสำราญส่วนตัวอย่างฝรั่ง กล่าวคือ การยิงนกซึ่งมันหาผิดมิได้ กับการดื่มเหล้าบรันดีกับไซดาอันทำลายกำลังกาย และกำลังความคิดของตนเอง เมื่อได้วิชาดังที่กล่าวนี้มาแล้ว ข้าพเจ้าเข้าไปหานิสัยเกียจคร้านเดิมของตน เมื่อเป็นเช่นนั้นแล้ว ก็...นั่นแหละ ถ้าเขาไม่ได้ออกไปจากบ้านเรือนเสียแต่แรกจะดีกว่า ตัวอย่างอันเลวทรามดังกล่าวนี้กลับช่วยส่งเสริมความเชื่อถือที่ว่าคนของเราไม่สามารถที่จะยกตัวขึ้นให้เสมอกับ ชาวยุโรป ในเชิงทำการงานอันเป็นประโยชน์พวกนักเรียนเหล่านี้กลับทำชื่อเสียงของตัวให้ปรากฏว่าเป็นคนอวดดีและนอกจากนี้ทำอะไรไม่ได้เลย

การที่เป็นเช่นนี้ทำให้คนไทยทั้งหลายดูถูกความสามารถของตนเองมากขึ้นและการใช้ฝรั่งในการงานซึ่งคนไทยอาจทำได้ดีเท่ากัน ด้วยเงินเดือนแต่เพียงครึ่งหนึ่งหรือส่วน 1 ใน 3 ของฝรั่งก็จะมีมากขึ้น การตีราคาความสามารถของคนไทยเรต่ำเช่นนี้จะมีอยู่ต่อไปอีกสักเท่าใด การส่งนักเรียนออกไปศึกษาวิชาในยุโรปปีละหลาย ๆ คนนั้น ถ้าเราไม่ไว้ใจให้เขาทำงานอันต้องรับผิดชอบแล้วจะมีประโยชน์อะไร การศึกษาในบ้านเมืองของเราเองนั้นเล่า ถ้าคนของเราจะเป็นอะไรไม่ได้ นอกจากถูกสมุนแล้วก็มีคุณอย่างไร

ในที่นี้ ข้าพเจ้าจะต้องขอให้ท่านผู้อ่านเข้าใจว่า ข้าพเจ้ามิได้ตั้งปัญหาเหล่านี้แก่รัฐบาลโดยเฉพาะเลย ความจริงถ้าจะกล่าวให้เป็นยุติธรรมแล้ว บัดนี้มีกระทรวงทบวงการอยู่หลายแผนกซึ่งได้แสดงวิถีทางดำเนินการโดยชอบอยู่แล้วยกตัวอย่าง นอกจากผู้แนะนำที่ปรึกษาในแผนกวิทยาศาสตร์อันเป็นพิเศษแล้วก็ไม่มีชาวยุโรปเลยในกองทัพบกของเรา และในกองทัพเรือก็ยังมีอยู่อีกแค่ 2-3 คนเท่านั้น ทั้งการตั้งแพทย์ไทยให้ทำการในหน้าที่นายแพทย์ในกองทัพเรือ ก็เป็นตัวอย่างที่ดีให้เห็นว่าได้ดำเนินการไปในวิธีอันถูกต้องแล้ว

ถ้อยคำเหล่านี้ข้าพเจ้าตั้งใจจะกล่าวต่อท่านผู้เป็นสาธารณชน トラバิดท่านยังคงแสดงความเชื่อถือในความสามารถแห่งชนชาติอื่นยิ่งกว่าชาติของท่าน รัฐบาลก็จะต้องใช้คนต่างชาติอยู่ทรานั้น ด้วยเหตุว่ารัฐบาลจำเป็นจะต้องกระทำการเพื่อรักษาความไว้วางใจแห่งสาธารณชน

ท่านไม่ควรจะลืมเสียว่าคนเราทุกคนที่มีความรักดีต่อชาติย่อมนึกถึงประโยชน์แห่งบ้านเมืองของตนยิ่งกว่าประโยชน์ของประเทศอื่น เพราะฉะนั้นจะไม่เป็นการเสียวิสัยหรือ ที่จะหวังให้ชาวต่างประเทศเขาระลึกถึงประโยชน์ของเมืองไทยเท่ากับเราผู้เป็นไทยเอง และเพราะฉะนั้นถ้าคนไทยเราได้มีโอกาสประกอบการงานเพื่อประโยชน์และความเจริญแห่งบ้านเมืองของเราเองให้มากขึ้นจะไม่เป็นคุณแก่บ้านเมืองของเราหรือ

ขอให้ท่านตั้งปัญหาเหล่านี้แก่ตัวของท่านเองจงดีเถิด

แต่ขอได้โปรดอย่าเข้าใจผิด ข้าพเจ้าไม่ได้ขอให้ท่านทั้งหลายเกลียดชาวต่างประเทศ เพราะถ้าเราเกลียดเขาก็เท่ากับเราเชือดคอตัวเราเอง เหตุว่ากิจการยังมีอยู่อีกเป็นอันมากซึ่งเรายังไม่สามารถที่จะทำไปโดยลำพังตนเองได้ เรายังอยู่อีกหลายปีนักที่เราจะต้องการยุโรปไว้สำหรับเป็นที่ปรึกษาในทางวิทยาศาสตร์และในฐานะที่เป็นผู้ชำนาญพิเศษในกิจการบางแผนก แต่ในข้อนี้เมืองเราไม่ใช่เป็นประเทศเดียวที่ต้องอาศัยความช่วยเหลือของชาวต่างประเทศ ในกิจการอันเป็นพิเศษและเราไม่มีเหตุผลอย่างใดเลยที่จะควรบ่นในการที่ต้องใช้ชาวต่างประเทศนั้น ๆ สิ่งซึ่งข้าพเจ้าประสงค์จะแลเห็นนั่นก็คือ ให้มีความเสมอภาคในระหว่างคนไทยกับชาวต่างประเทศ ในกิจการอันไม่ต้องใช้วิชาพิเศษประกอบนั้นให้มากขึ้น ข้าพเจ้าปรารถนาที่จะได้แลเห็น คนไทยมีโอกาสใช้ความรู้ซึ่งเขาได้คู่สำหรับแสวงมาด้วยเสียทรัพยากรและเวลาเป็นอันมาก และข้าพเจ้าเชื่อแน่ว่าบรรดาชาวต่างประเทศซึ่งมีความยุติธรรมในใจจะไม่หวงกันโอกาสนี้แก่คนไทยเป็นแน่

บทที่ 3

การบูชาหนังสือจนเกินเหตุ

ข้าพเจ้าไม่สู้จะแน่ใจนักว่า เราไปได้ธรรมเนียมบูชาหนังสือนี้มาจากไหน ข้าพเจ้าสงสัยว่าจะมาจากสหายจีนของเรา เพราะความเชื่อถือของเขาในสิ่งทั้งปวงที่เขียนหรือพิมพ์ลงเป็นลายลักษณ์อักษรนั้น ดูราวกับอาการแห่งทารก การที่จีนเขาตั้งอกตั้งใจเก็บกระดากกรวดขึ้นเล็กน้อยที่มีตัวอักษรมารวบรวมเผาในเตาซึ่งทำขึ้นโดยเฉพาะเป็นพิเศษนั้น เป็นการประหลาดมาก

เมื่อรู้นิสัยทารกของจีนในเรื่องนี้ บรรดาผู้ที่ก่อการยุ่งเหยิง และหัวหน้าอ้งยี่ทั้งหลาย ก็ใช้ความรู้นี้เป็นประโยชน์ได้มาก โดยใช้วิธีเขียนหรือพิมพ์ข้อความซึ่งเขาต้องการจะให้ได้รับ

ความเชื่อถือ แล้วก็ไม่ต้องจัดการอะไรอื่นนอกจากแจกจ่ายหนังสือที่พิมพ์นั้นไปก็เป็นอันพอแล้วที่จะหวังในปรารถนาได้ เพราะว่าถึงแม้จะมีเหตุผลมาแสดงให้เห็นฟังสักเท่าใดก็ดี เขามักจะไม่ยอมเชื่อเลยว่า ข้อความที่ปรากฏเป็นตัวอักษรแล้วจะเป็นอันใดนอกจากความจริง การโฆษณาข้อความใด ๆ ด้วยวิธีแจกจ่ายหนังสือนี้ ถึงแม้ว่าเป็นวิธีซึ่งทั้งสองฝ่ายอาจทำได้ก็จริงอยู่ แต่ฝ่ายใดที่ได้เริ่มลงมือทำก่อนแล้ว ก็นับว่าเป็นกำไรได้เปรียบ เพราะว่าได้รับความเชื่อถือแห่งคนเสียแล้ว เพราะฉะนั้นบรรดาหนังสือต่าง ๆ ของผู้ก่อการจลาจลทั้งหลาย จึงมีโอกาสดังกล่าวจะเชื่อถือได้มากกว่ารัฐบาล ซึ่งถือว่ามิหนำซ้ำแต่เพียงปฏิเสธข่าวลือต่าง ๆ แต่อาศัยที่ข่าวลือนั้น ๆ ได้มีเวลาแพร่หลายอยู่เสียนานก่อน ที่เจ้าพนักงานจะได้รู้เห็น คำปฏิเสธตามทางราชการจึงเป็นเหมือนปลายเรื่องอันเป็นของจิต ไม่มีใครจะเชื่อถืออีก

การใช้หนังสือในทางนี้ ได้มีมาแต่โบราณกาลและในเวลานี้ก็ยังคงใช้อยู่ เช่น หนังสือพิมพ์ เป็นต้น ซึ่งเกิดขึ้นดุจเห็ด ในประเทศจีนอาศัยเหตุที่ขุนนางจีนล้วนเป็นเปรียญ (หรือเคยเป็น) เขาจึงถือว่าเป็นการไม่สมควรแก่เกียรติยศที่จะแต่งข้อความอะไรอื่นนอกจากโคลงหรือกฤษฎีกาใช้ภาษา ซึ่งเหลือที่จีนสามัญจะเข้าใจได้ เพราะฉะนั้นบรรดาหนังสือพิมพ์จีนมีแต่ที่เป็นปรปักษ์กับรัฐบาลทั้งสิ้น

ในเมืองเราก็คคล้ายกัน คือคนที่ได้รับความศึกษาอย่างดีมีความสามารถในทางหนังสือก็ล้วนเป็นข้าราชการทั้งสิ้น ไม่มีเวลาแต่งอะไรลงหนังสือพิมพ์ได้นอกจากเป็นครั้งคราว ส่วนผู้ที่แต่งเรื่องลงหนังสือพิมพ์เป็นนิตยนั้น จึงมักเป็นพวกที่มีความศึกษาอย่างลวก ๆ หรือมิฉะนั้นก็เป็นผู้ที่ถูกไล่ออกจากราชการและมีความเคืองแค้นส่วนตัวอยู่เป็นภูเขาเลากา เพราะฉะนั้นเสียงของหนังสือพิมพ์ในเมืองไทย จึงค่อนข้างคัดค้านรัฐบาล

หนังสือพิมพ์ในเมืองไทย ในขั้นต้นเป็นปรปักษ์กับรัฐบาล ด้วยเหตุที่มีคนถูกไล่ออกจากราชการไปทำการในหนังสือพิมพ์ดังกล่าวแล้ว และคนพวกนี้ย่อมประสงค์ให้ร้ายแก่รัฐบาลที่ไล่ตัวเขา ครั้นต่อมากลายเป็นธรรมเนียมของผู้ที่แต่งความเห็นลงหนังสือพิมพ์จะต้องคัดค้านต่อรัฐบาล ไม่เลือกว่าจะมีข้อเคืองแค้นส่วนตัวหรือไม่ อาศัยเหตุที่คนนำพวกนี้มักจะแต่งข้อความที่คาดคิด หรือบางทีถึงเพื่อยไม่เป็นชิ้น จึงดูไม่น่าจะพึงสังเกตหรือให้เกียรติยศเขา โดยคัดค้านแต่โดยเหตุที่คนเราบูชาหนังสือจนเกินเหตุดังกล่าวมาแล้ว นั้นแหละ เราจึงทำไม่รู้ไม่เห็นความไฝสูงแห่งจำพวกคนที่เรียกตนว่าเป็นนักหนังสือพิมพ์นั้นเสียทีเดียวไม่ได้

หนังสือเป็นของได้เกิดขึ้นเพื่อเป็นเครื่องจารึกความคิดของคนเรา และเป็นเครื่องแสดงความคิดของคนหนึ่งให้ปรากฏแก่คนอื่นหลายคนโดยวิธีสะดวกกว่าการที่จะพูดด้วยปาก เมื่อเป็นเช่นนั้นผู้เขียนหนังสือจึงเป็นผู้ที่สมควรจะได้รับความนับถือยิ่งกว่าสิ่งที่เขาเขียนกล่าวคือการที่จะเชื่อข้อความใด ๆ ซึ่งปรากฏเป็นลายลักษณ์อักษรนั้น ควรจะต้องแล้วแต่ฐานะและ

ชื่อเสียงแห่งผู้แต่ง ถ้าเราสามารถจะรู้ได้ว่าถ้อยคำของคนดีมีหลักฐาน ต่างกันกับถ้อยคำของคนชั่วในโรงเหล้าอย่างไร เหตุใดเราจึงจะมีความนิยมนับถือถ้อยคำของคนชื่อนั้นจนเกินเหตุ ในสมัยเมื่อยังมีผู้เขียนและอ่านหนังสือได้แต่บัณฑิตน้อยคน การที่เราจะบูชาหนังสือนั้นก็ควรอยู่ แต่บัดนี้สมัยได้เปลี่ยนแปลงไปแล้ว และใครมีมือจับปากกาได้ก็เขียนหนังสือได้แล้ว ฉะนั้น จึงควรถามว่าจะไม่ถึงเวลาอันควรแล้วหรือที่เราจะเลิกบูชาหนังสือเสียสักที โดยไม่เลือกหนังสือนั้นมีข้อความดีหรือเหลวไหลปานใด

การที่จะพูดถึงอิสรภาพของหนังสือพิมพ์และอะไร ๆ ซึ่งดังสูง ๆ เช่นนั้น เป็นการพูดง่าย แต่ข้าพเจ้าจะขอชักชวนให้ท่านพิจารณาความดูบางข้อ ซึ่งบางทีจะได้เด็ดตลอดความดำริของท่านไปเสียบ้างก็เป็นได้

ในประเทศยุโรปและอเมริกาซึ่งมีตัวอย่างในการปกครองโดยคณะอย่างดีที่สุด และหนังสือพิมพ์ต่าง ๆ บรรดาที่มีในประเทศนั้น ๆ ล้วนเป็นฝ่ายคณะใดคณะหนึ่งทั้งสิ้น ผลของการที่เป็นเช่นนี้ เป็นเหตุให้บรรดาหนังสือพิมพ์ต้องระมัดระวังในการแสดงความเห็นต่าง ๆ กล่าวคือ ในระหว่างที่คณะ “ก” ถืออำนาจในการปกครอง บรรดาหนังสือพิมพ์ซึ่งอยู่ฝ่ายคณะ “ก” ก็มีหน้าที่จะต้องอุดหนุนรัฐบาล และส่วนหนังสือพิมพ์ที่เป็นฝ่ายคณะ “จ” ซึ่งเป็นฝ่ายตรงกันข้าม (ออปโปสิชั่น) ก็มีหน้าที่แสดงความเห็นทักท้วงรัฐบาล คราวนี้สมมติว่าหนังสือพิมพ์ฝ่ายคณะ “จ” ได้ชักชวนให้สาธารณชนลงความเห็น ว่า คณะ “ก” ดำเนินการผิดแล้วจึงเลือกคณะ “จ” ขึ้นเป็นผู้ถืออำนาจปกครองคณะ “จ” ก็จะต้องดำเนินการไปตามที่ฝ่ายตนได้แสดงความเห็นไว้ ถ้าหากว่าไม่สามารถที่จะทำไปได้ ก็ต้องทำอย่างทีคณะ “ก” ได้ทำมาแล้วนั่นเองแล้วไซ้ร้ ก็ย่อมจะต้องทำหน้าที่จัดไปไม่ใช่หรือ ด้วยเหตุฉะนี้บรรดาหนังสือพิมพ์ซึ่งเป็นฝ่าย “จ” จึงต้องระมัดระวังในการแสดงความเห็น ให้เป็นไปแต่เฉพาะส่วน ซึ่งฝ่ายตนจะกระทำได้ในเมื่อได้รับอำนาจเข้าแทนที่คณะ “ก”

ในประเทศบรรดาที่มีได้ใช้ระเบียบการปกครองโดยคณะ ลักษณะการก็ย่อมจะผิดแผกแปลกกันอยู่ บรรดาพวกที่แต่งความเห็นลงหนังสือพิมพ์ ย่อมรู้แก่ใจว่า ตนจะไม่ต้องรับผิดชอบทำการให้สมกับวาจาที่ลั่นไว้ และด้วยเหตุที่การตินั้นง่ายกว่าการชมหรือเถียงแทน การทำงานง่ายกว่าการสร้าง (คำกระชับ) พวกที่ไม่ต้องรับผิดชอบเหล่านี้จึงมักเป็นพวกที่ชอบทำลายและชอบดิด

ก็เมื่อการเป็นอยู่เช่นนี้ กวหรือที่เราจะเชื่อถือข้อความทั้งปวงซึ่งหนังสือพิมพ์กล่าวนั้นจนเกินเหตุ การที่เรายอมหลับตายอมเชื่อข้อความที่ปรากฏในหนังสือพิมพ์ โดยมิได้พิจารณาดูความมุ่งหมายและความปรารถนาแห่งผู้แต่งเสียก่อนนั้น จะไม่เป็นการดูหมิ่นสติปัญญาของเราเองอยู่หรือ

บางทีท่านจะกล่าวได้ว่า ท่านจำเป็นต้องอ่านของที่เขาหมาให้อ่าน และถ้าข้อความเหลว

เรื่องราวในหนังสือนั้นไม่ใช่ชนิดที่ดีที่สุด ก็ไม่ใช่ความผิดของท่านแต่ความจริงเป็นความผิดของท่าน ถ้าท่านไม่พอใจอ่านเรื่องเหลวแหลกและความแค้นเคืองของคนจำพวกที่ถูกไล่ออกจากราชการ ท่านไม่จำเป็นต้องอ่าน และถ้าพวกบรรณธิการ (เอดิเตอร์) หนังสือพิมพ์รู้ว่าท่านไม่ชอบ ก็เป็นธุระของเขาที่จะต้องหาเรื่องอย่างอื่นมาให้ท่าน เมื่อเขาเห็นว่าการลงเรื่องเหลวไหลไม่เป็นสาระไม่เป็นกำไรแก่เขาแล้ว เขาก็คงจะหาเรื่องที่ดี ๆ ต่อไป

เรื่องนี้แล้วแต่ท่านผู้อ่านเองจะแสดงว่า ท่านชอบชนิดใด และถ้าแม้ท่านไม่ได้สมประสงค์ ก็เป็นผิดของท่านเองที่ท่านพอใจอ่านแต่เรื่องเหลว ๆ

เมื่อเราพยายามจะเดินให้ทันสมัย และทำตัวของเราให้เป็นคนทันสมัยที่สุดที่จะทำได้ ฉะนั้นแล้ว ท่านจะไม่เห็นด้วยหรือว่าถึงเวลาแล้วที่เราควรจะเลิกบูชาหนังสือพิมพ์อันเป็นลัทธิแห่งโบราณสมัย การที่ข้างเงินจะคิดอย่างไรในเมืองของเขาหรือในที่ใด ๆ นั้น ไม่เป็นข้อที่เราจะคำนึงเลย ถ้าข้างเงินเขาจะยังคงถือประเพณีเดิมของเขา บูชาหนังสือพิมพ์ราวกับเจ้าหรือเซียนอันหนึ่ง และนับถือบรรดาผู้ที่เขียนหนังสือเป็นว่าเป็นปราชญ์หรือซินแสทั้งนั้น ก็ข้างเขาเป็นไร เราผู้เป็นไทยไม่จำเป็นต้องอย่างพร้อมกับจีนไม่ใช่หรือ ควรเราจะใช้ความคิดใคร่ตรองวางหนังสือ และผู้เขียนหนังสือไว้ในที่อันควร ก็คือการอ่านเรื่องราวในหนังสือพิมพ์ที่ดี ในหนังสือเล่มที่ดี เราควรจะใช้วิจารณ์ใคร่ตรองดู และรับรองแต่สิ่งซึ่งปัญญาของเราเองบอกว่าดีและเป็นความจริง โดยทางนี้เท่านั้นแหละชาวเราจึงจะสามารถตั้งตนให้สมควรอยู่ในหมูชนที่รุ่งเรืองแล้วแท้จริง

บทที่ 4

ความนิยมเป็นเสมียน

ผลแห่งการบูชาหนังสือจนเกินเหตุตามที่ข้าพเจ้าได้กล่าวมาแล้วนั้น มีอยู่อย่างหนึ่ง ซึ่งข้าพเจ้าจะขอเรียกว่า ความนิยมเป็นเสมียน เพราะจะหาคำให้สั้นกว่านี้ไม่ได้

การตั้งโรงเรียนขึ้นทั่วทั้งพระราชอาณาจักร ให้โอกาสแก่บรรดาชายหญิงทุก ๆ ชั้นได้ศึกษาให้ผู้อ่านรู้เขียนหนังสือนั้น กลับให้ผลที่ทำให้เป็นที่รำคาญ และอาจจะทำให้รำคาญยิ่งกว่าที่เป็นอยู่เดี๋ยวนี้ก็เป็นได้ โดยไม่กล่าวถึงความเสียหายอย่างอื่นซึ่งจะพึงมีมาในไม่ช้านี้

เด็กทุก ๆ คน ซึ่งเล่าเรียนสำเร็จออกมาจากโรงเรียน ล้วนแต่มีความหวังฝังอยู่ ว่าจะได้มาเป็นเสมียนหรือเป็นเลขานุการ และจะได้เลื่อนยศเลื่อนตำแหน่งขึ้นเร็ว ๆ เป็นลำดับไป เด็กที่ออกมาจากโรงเรียนเหล่านี้ ย่อมเห็นว่ากิจการอย่างอื่นไม่สมเกียรติยศนอกจากการเป็นเสมียน ข้าพเจ้าเองได้เคยพบเห็นพวกหนุ่ม ๆ ชนิดนี้หลายคนเป็นคนฉลาดและว่องไว และถ้าหากเขา

ทั้งหลายนั้นไม่มีความกระหายจะทำงานอย่างที่พวกเขาเรียกว่า “งานออฟฟิศ” มาก็ดขวางอยู่แล้ว เขาก็อาจจะทำประโยชน์ได้มาก การที่จะบอกให้เขาเหล่านี้กระทำตัวของเขาให้เป็นประโยชน์โดยกลับไปบ้าน และช่วยบิดามารดาเขาทำการเพราะปลุกนั้น เป็นการป่วยกล่าวเสียเวลา เขาตอบว่าเขาเป็นผู้ที่ได้รับการศึกษามาจากโรงเรียนแล้ว ไม่ควรจะเสียเวลาไปทำงานชนิดซึ่งคนไม่รู้หนังสือก็ทำได้ และ เพราะเขาไม่อยากจะลืมวิชาที่เขาได้เรียนรู้มาจากโรงเรียนนั้นด้วย เพราะเหตุนี้เขาสมัครออกอยากรอยู่ในกรุงเทพฯ ได้เงินเดือนเพียงเดือนละ 15 บาท หรือ 20 บาท ยิ่งกว่าที่จะกลับไปประกอบการเพื่อเพิ่มพูนความสมบูรณ์แห่งประเทศในภูมิลำเนาเดิมของเขา

นึกไปก็น่าประหลาดที่สุด ที่คนจำพวกนี้สู้อทนต่อความลำบาก เพื่อแสวงหาและรักษาดำเนินสมียนของเขา ในเงินเดือน 15 บาทนี้ พ่อสมียนยังอุตส่าห์จำหน่ายทรัพย์สินได้ต่าง ๆ เช่น นุ่งผ้าม่วงสีใส่เสื้อขาว สวมหมวกสักหลาด และในเวลาทีกลับจากออฟฟิศแล้วก็ต้องสวมกางเกงแพรเงินด้วย และจะต้องไปดูหนังอีกอาทิตย์ละ 2 ครั้งเป็นอย่างน้อย ต้องไปกินข้าว ตามก๊วยช้อปแล้ว ยังมีหน้าซำจะต้องเสียค่าเช่าห้องอีกด้วย (หรือบางทีเขาจะไม่เสียก็ไม่ทราบ) ครั้นเมื่อเงินเดือนขึ้นเป็นเดือนละ 20 บาท เขาก็คิดอ่านแต่งงานทีเดียว (ข้าพเจ้าต้องขออธิบายคำว่าแต่งงานชนิดนี้มักเป็นการชั่วคราวโดยมาก ซึ่งข้าพเจ้าจะกล่าวต่อไปในบทหน้า เพราะว่าเป็นโคลนก้อนหนึ่งซึ่งจะไต่ยกขึ้นให้ท่านพิจารณาต่อไป)

ข้าพเจ้าย่อมเข้าใจอยู่ว่า ชายหนุ่มซึ่งได้รับการฝึกตัวให้แก่ความสนุกสนานในเมืองย่อมจะรู้สึกเบื่อหน่ายถิ่นฐานบ้านเดิมของเขาตามบ้านนอก และที่จะกล่าวว่า ถ้าเขาอยู่ในเมืองเขาอาจจะทำประโยชน์ให้แก่บ้านเกิดเมืองนอนของเขาดีกว่าอยู่บ้านนอกนั้นเป็นความเหลวไหล โดยแท้ ท่านผู้มีความคิดคงจะเข้าใจได้ว่า อันประเทศอย่างเมืองไทยของเรานี้ ชาวนาชาวสวนอาจจะทำประโยชน์ให้แก่บ้านเมืองได้มากกว่าสมียนซึ่งเป็นแต่เครื่องมือ เท้ากับปากกาและพิมพ์ดีดซึ่งเขาใช้ (หรือใช้ผิด) ถ้าจะเปรียบพืชที่เขาได้ทำให้งอก ต้องนับว่าน้อยกว่าผลที่เขาได้กินเข้าไป แต่ถึงกระนั้น เขาก็ยังนึกว่าตัวเขาคือชาวนา และข้อที่ร้ายนั้น พวกเราทั้งหลายก็พลอยยอมให้เขาคิดเห็นเช่นนั้นเสียด้วย

เมื่อไรหนอ พวกหนุ่ม ๆ ของเราจึงจะเข้าใจได้บ้างว่า การเป็นชาวนาชาวสวน หรือคนทำงานการอื่น ๆ นั้น ก็มีเกียรติยศเท่ากับที่จะเป็นผู้ทำงานด้วยปากกาเหมือนกัน เมื่อไรจึงจะบังเกิดความรู้สึกเกียรติยศแห่งการงานอื่น ๆ นอกจากที่ทำด้วยปากกาและพิมพ์ดีด

คำตอบแห่งปัญหาข้อนี้ ก็เป็นดังที่กล่าวมาแล้วนั่นเอง กล่าวคือ เป็นความผิดของเราทั้งหลายด้วยกัน มิใช่ความผิดของพวกหนุ่ม ๆ โดยเฉพาะเท่านั้นหามิได้ ถ้าเรายังคงแสดงความเห็นโดยประการต่าง ๆ ว่าสมียนเป็นบุคคลชั้นที่สูงกว่า ชาวนาชาวสวนหรือพ่อค้าอยู่ดราบใด พวกหนุ่ม ๆ ของเราก็คงจะทะเยอทะยานฝึกฝนในทางเป็นสมียนอยู่ดราบนั่น ใช่แต่เท่านั้น ยังมีคน

อยู่เป็นจำนวนมากที่ช่วยเปิดทางหาการงานให้แก่ผู้ที่อยากจะเป็นเสมียน ส่วนผู้ที่ปรารถนาจะช่วย
ให้คนได้ตั้งตัวเป็นชาวนาชาวนสวน หรือทำงานอื่น ๆ ที่เป็นประโยชน์เหมือนกันนั้น มีน้อยนัก
ข้อที่ว่าบรรดากระทรวงทบวงกรมมีเสมียนมากกว่าความจำเป็นนั้น ถึงแม้ผู้ที่ดูแต่เงิน ๆ ก็เห็น
ได้ว่าเป็นความจริง เพราะฉะนั้น สถานที่เหล่านั้นจึงต้องจัดการถ่ายเทพวกที่เกินต้องการออกเสีย
เป็นครั้งคราว เพื่อได้รับคนใหม่ ๆ ต่อไป

ส่วนพวกที่ถูกคัดออกนั้นเล่าเป็นอย่างไรบ้าง ขอนี้แหละที่เป็นที่น่าสังเวชยิ่งนัก คนเรา
ที่ปล่อยให้ชีวิตล่วงไปโดยทำการเป็นเสมียนเสียนานแล้ว จะไปทำงานการอะไรอื่นก็ไม่สามารถ
จะทำได้ ถ้าเขาเป็นคนที่ทำประโยชน์ได้อยู่ เขาก็คงจะได้เลื่อนขึ้นในตำแหน่งอื่น ไม่ต้องถูกคัดออก
ก็เช่นนั้นเขาจะไปทำอะไรเล่า เขาจะเป็นชาวนาไม่ได้ ด้วยเหตุหลายประการ ประการ 1 ก็เพราะ
ความหยิ่งอันหามูลมิได้ของเขานั้นเอง เขาเห็นว่าเขาไม่สมเกียรติยศที่จะไปหาการงานทำกับชาวนา
ซึ่งเขาเห็นว่าเป็นคนชั้นต่ำและสามัญ ครั้นเขาจะเป็นเจ้าของเองก็ไม่ได้ ด้วยเหตุว่าเป็นการเหลือวิสัย
ที่เขาจะเก็บหอมรอมริบไว้ได้จากเงินอันน้อย ซึ่งเขาต้องจับจ่ายซื้อสิ่งของซึ่งเขาถือว่าเป็นของ
จำเป็นในระหว่างที่เขาเป็นเสมียนอยู่ แต่เหตุสำคัญที่เขาจะเป็นชาวนาไม่ได้ก็คือ เขาตกลงใจไม่ได้
ที่จะทิ้งเมืองไปอยู่ตามบ้านนอกคอกนา เพราะฉะนั้น พวกเสมียนที่เกินอัตราเหล่านั้นจึงคงอยู่ใน
เมือง เทียวพยายามหาตำแหน่งเสมียนต่อไป และถ้าโชคดียิ่งก็จะเข้าได้ชั่วคราว แต่ไม่ช้าก็ต้องเปิด
ออกไปอีกในระหว่างนี้อายุของเขาก็กว้างเข้าไปทุกวัน และผู้ที่เป็นนายหรือก็ชอบใช้แต่เสมียนที่
หนุ่ม เพราะฉะนั้นโอกาสที่จะหางานทำก็มีน้อยเข้าทุกวัน จนเป็นที่น่าอัศจรรย์ว่าเขาหาเลี้ยงชีพ
อยู่ได้อย่างไร ถ้าเขาเป็นผู้ที่มีนิสัยสุจริตเขาก็เสี่ยงไปตายอยู่ในที่ลับ ๆ แห่งหนึ่ง ไม่มีใครเห็น
ไม่มีใครรู้จัก ไม่มีใครรัก ไม่มีใครอาลัย เป็นการลงเอยอย่างมิดแห่งชีวิตที่มิดไม่มีสาระ แต่ถ้า
ความยากจนขึ้นแก่้นของเขานำไปสู่ทางทุจริต เขาอาจจะได้รับความสนุกสนานอยู่พักหนึ่งแล้ว
เขาก็คงจะยาดราเข้าสู่ศาลพระราชาญา และไม่ช้าก็คงจะได้เข้าไปอยู่ในคุก แล้วต่อไปก็เท่ากับ
อันตรายตกลงเป็นลงเอยอย่างน่าสังเวชทั้ง 2 สถาน

ดังนั้นจะไม่เป็นการสมควรแลหรือ ที่เราจะสอนให้พวกหนุ่ม ๆ ของเราปรารถนาหาการ
งานอื่น ๆ อันพึงหวังประโยชน์ได้ดีกว่าการเป็นเสมียน ถ้าเราจะสอนเขาทั้งหลายให้รู้สึกเกียรติยศ
แห่งการที่จะได้เป็นผู้เพาะความสมบูรณ์ให้แก่ประเทศ เช่นชาวนา ชาวนสวน พ่อค้า และช่างต่าง ๆ
จะไม่ดีกว่าหรือ ท่านเชื่อหรือว่า พวกหนุ่ม ๆ ของเราจะทำประโยชน์ให้แก่บ้านเมืองโดยทาง
เป็นเสมียนมากกว่าทางอื่น ๆ เราจะมีข้าวของเครื่องใช้อื่น ๆ ได้อย่างไร ถ้าเราไม่อุดหนุนคน
จำพวกที่จะเพาะสิ่งของนั้น ๆ ขึ้น

ท่านทั้งหลายจะช่วยให้เป็นอันมากด้วยความเห็นของท่าน เพราะถึงแม้พวกหนุ่ม ๆ นั้น
จะมีความคิดเห็นว่าตัวสำคัญปานใด ก็คงจะต้องฟังความเห็นของผู้อื่น ถ้าความเห็นของสาธารณชน

เห็นว่า ชาวนา ชาวสวน พ่อค้า และช่างต่าง ๆ มีเกียรติยศเสมอเสมียน และไม่ยกเสมียนขึ้น
ลอยไว้ในที่อันสูงเกินกว่าควร ก็จะเป็นประโยชน์ช่วยเหลือได้มาก

เพราะฉะนั้น ท่านจะไม่ช่วยกันบ้างหรือ

บทที่ 5

ความเห็นผิด

เมื่อได้กล่าวถึงการเป็นเสมียนแล้ว นำให้ข้าพเจ้ากล่าวต่อไปถึงความเห็นผิดต่าง ๆ ซึ่ง
ถ้าจะยกขึ้นพิจารณาโดยเฉพาะ ก็ดูเป็นของหมุมหมิ่นเล็กน้อย ครั้นเมื่อมารวมกันเข้าแล้วก็พอที่จะ
เป็นโคลนติดล้อของเราได้ แต่ข้าพเจ้าไม่มีความประสงค์ที่จะทำให้เปลืองหน้ากระดาษของท่าน
เกินไป จึงจะขอสรุปความเห็นผิดต่าง ๆ เหล่านี้ไว้ดังต่อไปนี้

ไม่ต้องสงสัยเลยความเห็นที่ประหลาดที่สุดนั้น ก็คือความเห็นที่ว่า ถ้าสามารถจะอ้างว่า
เอาอย่างฝรั่งขึ้นเป็นข้อแก้ตัวได้แล้ว จะประพฤติให้เลวทรามต่ำช้าเสมอกับเดียวิจจนาถก็ได้
ยกตัวอย่าง ถ้าต้องการจะเมาก็ไปเชิญเอาพวกพ้องมาสัก 3 หรือ 4 คน แลก็ “ดื่มให้กัน” จน
ทุกคนลงนอนกลิ้งอยู่ใต้โต๊ะเก้าอี้กับพื้นกับดิน ซึ่งดูราวกับสัตว์ที่เขาฆ่าแล้วนั้นก็ทำได้หรืออีก
อย่างหนึ่ง เมื่อกกล่าวเท็จกลับชมตนเองว่าค่อนข้างแหลมอยู่ หรือมีจะนั้นถ้าปรารถนาสิ่งใดซึ่งมิใช่
ของตนเอง ก็หยิบเอาเสียเฉย ๆ ได้โดยแก้ตัวว่า ตนเป็นคนอิสระไม่ต้องฟังผู้ใด “จะไปนั่งคอย
ถือประเพณีอันลวงสมัยของคนพื้นเมืองเอาเรื่องอะไร” ถ้าแม้มีสาเหตุเกี่วข้องเป็นส่วนตัวกับผู้ใด
เข้าใจว่าถ้าตรงไปเอาป็นยิ่งมันเสียแล้ว คนทั้งหลายก็จะกลับเห็นชอบด้วยกับตน เพราะในอเมริกา
เขาทำกันอย่างนั้น แต่ตัวอย่างตามที่กล่าวมานี้ บางที่ท่านจะเห็นว่ารุนแรงเกินไปก็เป็นได้ ข้าพเจ้า
ได้ยกมาพอเป็นอุทาหรณ์เพื่อส่อให้เห็นว่าความเห็นผิดนั้น อาจจะได้ผลลึกลับซึ่งได้ปานใด

ข้าพเจ้าไม่จำเป็นที่จะบรรยายว่า ความเห็นผิดเหล่านี้เกิดมีมาอย่างไรเพราะเหตุว่ามีแข่งอยู่
ในพระราชนิพนธ์ เรื่องประโยชน์แห่งการอยู่ในธรรม ซึ่งโปรดเกล้า ฯ พระราชทานให้ลงใน
สมุทสร เล่ม 4 เดือนเมษายนนั้นแล้ว แต่ไม่ต้องสงสัยเลย การคบค้าสมาคมกับฝรั่งไพร่ มีผล
ทำให้คนไทยหนุ่ม ๆ ซึ่งสำคัญตนว่า ได้รับความศึกษามาแล้วนั้น บกพร่องไปในทางจรรยาที่จริง
ก็ไม่ผิดกับวิธีฝรั่งที่นำความ “ศิวิไลซ์” ไปสู่พวกอินเดียนแดง โดยใช้สุราเป็นเครื่องเพาะความ
นิยม แต่บังเอิญเป็นโชคดีของชาวเรา ที่ยังมีพระศาสนาอันประเสริฐ ซึ่งได้ช่วยเหนี่ยวรั้งให้ชาวเรา
ให้รอดพ้นจากภูมิอันทรามต่ำช้า เช่นชาวอินเดียนแดงอันน่าสังเวชที่กล่าวมาแล้วนั้น

ท่านไม่นึกหรือว่าความเห็นในทางจรรยาข้างนี้ เป็นมลทินแก่นามอันงามของชาติเรา
ถ้าท่านเห็นว่าเป็นมลทินแล้ว ข้าพเจ้าหวังใจว่าท่านจะถือเอาเป็นกรณีศึกษาของท่านอย่างหนึ่ง ที่จะ

บันดาลให้ความเห็นเช่นนี้เสื่อมสูญไปความเห็นผิดจะคงมีอยู่ต่อไปได้ก็แต่เมื่อผู้ที่เห็นผิดนั้นยังได้รับความผ่อนผันประณี ถ้าเราจะทำให้เป็นที่เข้าใจเสียให้ชัดเจนว่า เราจะไม่คบค้าเขาเหล่านั้นอีกต่อไปเขาจะคงประพฤติชั่วอยู่ต่อไปได้ก็หาไม่

มีคนอยู่เป็นอันมาก แม้ไม่เลวเท่าที่ข้าพเจ้าได้ยกมากล่าวก็ดียังต้องนับว่า มีความผิดอยู่ คือมีอยู่หลายคนที่นับว่าเป็นคนฉลาดมีสติปัญญา แต่เห็นผิดคิดไปเป็นการสมควรที่จะต้องรับแขก ด้วยวิสกี้และโชดาแทนน้ำชา เพราะว่าเราเข้าใจว่าเป็นธรรมเนียมในสมาคมแห่งฝรั่งดี เขาเหล่านี้จะไม่เคยได้ทราบเลยกระมังว่าฝรั่งผู้ดีเขามีประเพณีการเลี้ยงน้ำชาเวลาบ่าย ข้าพเจ้าได้เคยรู้จักคน ๆ หนึ่ง ซึ่งเป็นคนดีและเป็นทีเสพสุราไม่ได้เลย แต่เขาได้รับแขกด้วยวิสกี้โชดาเสมอ เมื่อถามเขาว่าด้วยเหตุใดจึงทำเช่นนั้น เขาก็ตอบว่าเขาไม่อยากจะให้คนเรียกเขาว่าขี้เหนียว เพราะไม่ว่าแห่งใดที่ที่เขาได้เยี่ยมเยียนก็เห็นเขาใช้รับแขกกันเช่นนี้ทั้งนั้น เออ สำหรับผู้ที่กินเหล้าไม่เป็น ธรรมเนียมนี้ก็ลำบากอยู่บ้าง แต่ผู้ที่ข้าพเจ้ารู้จักนั้นก็ถือเอาเป็นธรรมเนียม โดยมีได้ประกาศบ่นว่าประการใด เพราะเขาคิดว่าเป็นของต้องทำ เพื่อรักษาความนับถือแห่งมิตรของเขา

อนิจจา ถ้าเราจะรักษาความนับถือแห่งมิตรไว้ไม่ได้ นอกจากด้วยความช่วยเหลือจากท่าน ยอนเดวา หรือวิสกี้ที่เลวกว่านี้จะแล้ว ดูเราก็จะเดินลงลึกเสียแล้วกระมัง ท่านไม่นึกหรือว่าเป็นเช่นนี้ น่าจะมีอะไรที่ไม่ชอบกลสักอย่างหนึ่งเป็นแน่

ความเห็นผิดอีกอย่างหนึ่ง ซึ่งมีฝังอยู่ในคนจำพวกหนึ่งนั้นก็ถือว่า ถ้าแม่เป็นหมอความแล้ว ถ้าจะฝ่าฝืนกฎหมาย ๆ ก็จะมีคุมครองตน ข้าพเจ้าได้ทราบเรื่องคน ๆ หนึ่ง ซึ่งจับเรียนกฎหมายโดยมุ่งหมายอย่างเดียวจะตีหัวคนอีกคนหนึ่ง เขาได้สอบไล่กฎหมายได้จริง ๆ และเขาได้พยายามทำร้ายร่างกาย เช่นที่ได้ตั้งใจไว้จริง ๆ ด้วยแต่ไม่จำเป็นที่ข้าพเจ้าจะต้องกล่าวเพิ่มเติมว่า ในเวลานี้ผู้ที่ข้าพเจ้ากล่าวถึงนี้ได้เข้าไปอาศัยอยู่ในตะรางแล้ว ถ้าความเห็นผิดในเรื่องอำนาจแห่งกฎหมายยังมีอยู่ตราบใด สภาแห่งกฎหมายก็ย่อมจะไม่แผ่เผยพูนเพิ่มได้ ครั้นนั้น เพราะฉะนั้นถึงแม้จะต้องถูกหาว่าชั่วช้าก ข้าพเจ้าก็ย่อมจะต้องขอถามท่านอีกสักครั้งหนึ่งว่าเป็นการอยู่ตามที่ควรจะเป็นแล้วละหรือ ถ้าท่านเห็นว่าไม่ควร ดังที่ข้าพเจ้าหวังใจว่าท่านจะเห็นเช่นนั้นท่านจะไม่ช่วยลบล้างความเห็นที่ผิดนี้ละหรือ ถ้าท่านจะรักษาอำนาจแห่งกฎหมาย และท่านประสงค์จะให้กฎหมายเป็นเครื่องคุมครองชีวิตร่างกาย และทรัพย์สินสมบัติของท่านแล้ว ท่านก็ต้องสละหน้าไม้สมาคมคบค้าพวกที่ใช้กฎหมายเพื่อประโยชน์อย่างร้ายกาจของเขานั้นอีกต่อไป

ในที่สุดยังมีความเห็นผิดอยู่อีกอย่างหนึ่ง ในเรื่องความเป็น "อิสระ" ซึ่งบางคนอธิบายว่าคือการเลือกทำอะไรได้ตามอำเภอใจ ไม่เลือกที่จะผิดหรือให้โทษเพียงใด คนประเภทนี้ย่อมเป็นที่น่ารังเกียจแก่คนทั้งหลาย และเมื่อเขาดื่มสุราเพื่องุ่นงันด้วยแล้ว ก็เป็นอันเหลือสติกำลังที่จะทนทานได้จริง ถ้ามีคนคัดค้านเขาคราวใด ผู้ตั้งตนเองเป็นผู้รักษา "อิสระภาพ" นี้ ก็มักใช้วาจาหาบายคาย

คำว่าเฉพาะบุคคลอย่างทารุณ ซึ่งเขาเรียกว่าเป็นคำโต้ตอบความโง่เขลาของชาวพื้นเมือง แต่ส่วน
ข้อที่ตัวเองเป็นไพร่บัดชบและเป็นคนขี้อวด มีวุฒิอย่างนกแก้วที่สามารถจำคำของปราชญ์มา
กล่าวได้ เป็นตอน ๆ ซึ่งตนเองก็ไม่เข้าใจนั้น หาได้กระทบมันสมองของมันอันมีด้วยพิษแอล-
กอสอลันนั้นไม่

ส่วนเราผู้เป็นไทยแท้ เป็นพลเมืองแห่งชาติไทย จะยอมningทนคนลามกผู้เป็นมลทินแก่
นามว่าไทยต่อไปสักเท่าใด ถ้าเรตกลลงใจจะไม่คบค้ามันต่อไป เราก็ก็น่าเป็นต้องคบเลย เราไม่
ต้องการความเป็นไทยชนิดที่พวกไพร่บัดชบเหล่านี้สำแดง เราทั้งหลายมีความเป็นไทยของเราเอง
อันเป็นสิ่งสง่างามอยู่แล้ว ความเป็นไทยอย่างนี้แหละเราทั้งหลาย พึงหวังสงวนไว้ให้ถาวรวัฒนา
จนกว่าจะสิ้นดินฟ้า

บทที่ 6

ถือเกียรติยศไม่มีมูล

ข้าพเจ้าได้นำความเห็นผิดมาแสดงไว้ในบทที่ 5 สามข้อแล้ว ในบทนี้ข้าพเจ้าจะขอยก
ขึ้นกล่าวอีกข้อหนึ่งและยังมีอยู่อีกข้อหนึ่ง ซึ่งข้าพเจ้าจะได้แสดงต่อไปในบทหน้า

เรื่องที่ข้าพเจ้าจะกล่าวในบทนี้ ก็คือการถือเกียรติยศไม่มีมูล ถือเกียรติยศซึ่งทำให้ผู้ที่ถืออัน
กลายเป็นคนที่น่าขันแก่ผู้ที่เขาเป็นกลางคอยดูอยู่ลักษณะพิเศษอันหนึ่งแห่งความเจริญในสมัยนี้ที่
เรียกว่าความ “สปีโลซ” นั้น คือมีคนตั้งตนเองขึ้นว่าเป็นคนฉลาดและได้ศึกษา ตีราคาตนเอง
และความสามารถของตนสูงเกินกว่าที่ผู้อื่นเขาเห็น จึงทำให้รู้สึกตนไม่แต่เสมอกับคนอื่น กลับ
สูงยิ่งไปกว่าคนทั้งปวง อันเป็นเหตุให้เกิดความเย่อหยิ่งอันไม่มีมูล ซึ่งทำให้เขาเองหมดสง่า
เป็นที่น่าเย้ยหยันแก่คนทั้งหลาย แต่ความรู้สึกตนสำคัญของเขาอันเอง เปรียบประหนึ่งผ้าผูกตา
ที่ทำให้เขาไม่เห็น ตัวเขาเองได้ดังที่คนอื่นเห็นเขา คนที่ยิ่งและนี้กว่าตัวสำคัญเช่นนี้ ย่อมเป็น
ผู้ที่มีความคิดแคบและมีนิสัยหยาบหมิ่น ซึ่งนอกจากที่ทำให้ตัวเป็นที่น่าหัวเราะแก่คนทั้งหลาย
ยังอาจจะให้ผลร้ายถึงดวงทางเจริญแห่งชาติได้ ซึ่งตัวเขาเองคิดแคบเกินไปที่จะสังเกตเห็น แต่ข้อนี้
เป็นเรื่องนิสัยหยาบหมิ่นของคน ซึ่งให้ผลร้ายได้มาก ดังข้าพเจ้าจะได้แสดงในบทหนึ่งต่างหาก
ในที่นี้ข้าพเจ้าจะขอกล่าวแค่ในส่วนที่ชวนหัวยิ่งกว่าสิ่งอื่น

การที่จะพิจารณาโดยพิสดารถึงเหตุผล ที่บันดาลให้เกิดถือเกียรติยศอันไม่มีมูลนี้ ก็
เหลือที่กินหน้ากระดาษมากนัก ข้าพเจ้าจะขอกล่าวแต่เพียงว่าการถือเกียรติยศ อันไม่มีมูลเป็น
ผลแห่งความนิยมในส่วนตัวบุคคล ซึ่งเกิดขึ้นจากความรุ่งเรือง อันเป็นเหตุให้คนนึกถึงตัวเป็น
สำคัญ และประเสริฐที่สุดในโลกลัทธิความเสมอภาคซึ่งเป็นลัทธิที่คนพอใจพูดถึงเนื่อง ๆ เข้าใจ

น้อยที่สุด และพาให้ผู้อื่นเข้าใจผิดไปด้วยนั้น เป็นบ่อเกิดแห่งความคิดอันน่าขัน ในเรื่องการถือเกียรติยศอันไม่มีมูล เพื่อขีดกันข้อความที่จะต้องพิจารณาในเรื่องนี้ ข้าพเจ้าจะขอกล่าวแต่เฉพาะที่เราเห็นได้อยู่ในเมืองไทย

ในเมื่อไม่สู้จะช้านานนัก ได้มีหนังสือพิมพ์บางฉบับในเมืองเราได้แสดงโอวาทซึ่งข้าพเจ้าใคร่จะเรียกว่า “ลัทธิการโว” ซึ่งข้าพเจ้าขอยกขึ้นกล่าวแต่ข้อสำคัญโดยย่อดังต่อไปนี้

(1) คนย่อมเสมอกันหมดโดยกำเนิด ความไม่เสมอกันย่อมบังเกิดขึ้นต่อภายหลัง เพราะความสามารถแห่งคนต่างกัน เพราะฉะนั้น

(2) การที่จะแสดงความเคารพต่อผู้ใดด้วยวาจาก็ดี ด้วยกิริยาก็คือกำนับหรือก้มศีรษะก็ดี เป็นเครื่องแสดงความต่ำต้อย ไม่สมควรแก่เกียรติยศของผู้ที่มีสติปัญญา

ตามลัทธินี้ฟังดูก็เรียบร้อยดีอย่างลัทธิทั้งปวงแต่ครั้งเมื่อนำมาใช้เข้าจริงจังก็น่าเห็นได้ว่าเป็นลัทธิที่ผิดเกือบตลอดคั่นจนปลาย ความผิดในเรื่องนี้ย่อมอยู่แก่ผู้สอน ซึ่งมีความคิดแคบเกินไปที่จะใช้ลัทธินี้โดยกว้างขวางได้ ลัทธินี้ซึ่งมิได้เกิดขึ้นในพื้นที่เมืองเราก็คงที่ผู้ซึ่งตั้งตนเป็นอาจารย์นั้นจะเข้าใจได้ เพราะเขาเป็นคนหนังสือพิมพ์ คนไทยบ้าง ครึ่งไทยบ้าง นอกจากพวกหนังสือพิมพ์นี้แล้ว ยังมีข้าราชการอยู่จำพวกหนึ่งซึ่งมีความนิยมไปในทางผิด อันเป็นลักษณะอันหนึ่งแห่งการศึกษาในปัจจุบันสมัยไปเชื่อถือเลื่อมใสในลัทธินี้เข้าด้วยจึงเป็นเหตุให้ลัทธินี้มีรากฝังอยู่ได้แน่นหนาเกินกว่าคุณความดีแห่งลัธตินั้นเองจะเป็นไปได้

เพราะฉะนั้นต่อไปโน้นไม่ช้า จึงกลายเป็นธรรมเนียมว่าถ้าจะแสดงว่าเป็นคนมีสติปัญญา และได้รับความศึกษาแล้ว ก็จำเป็นต้องแสดงกิริยาจากอันหยาบคาย ปราศจากความนับถือต่อผู้ที่มีอายุหรือที่สูงกว่า ผู้ร่ำกว่านั้น ถ้าผู้ใดไปหาใครที่บ้าน แม้จะไปด้วยความรักใคร่ชอบพอกันก็ถูกเรียกว่าเป็นหัวประจบ ส่วนอาการที่แสดงการระต่อผู้หนึ่งผู้ใดนั้น เป็นธรรมเนียมที่ไม่ใช้กันเสียเลย จนแม้แต่จะไหว้บิดามารดาของตนเองก็กลายเป็นการประจาน ในสมัยที่นับว่าลัทธินี้ได้ถึงความรุ่งเรืองที่สุดนั้น คนถึงกับต้องหลีกเลี่ยงไม่พบปะกันด้วยความกลัวจะถูกเรียกว่าหัวประจบ การระล่ำระสายในทางคบหาสมาคมกันในกรุงเทพ ฯ แลเห็นได้ชัดเจนแทบจะอยากออกไปอยู่เสียให้พ้นในกลางทะเลทรายสะฮารา ซึ่งอย่างน้อยก็เป็นทีที่หนีพ้นจากนัยน์ตาของพวกหัวโจกอาจารย์ใหญ่ที่คัดค้านด้านการ “ป.จ.” การเป็นอยู่อย่างนี้ จนเหลือที่จะทนทานได้ บางคนก็ได้แสดงอาการกระสับกระส่าย จนบังเอิญเป็นโชคที่บังเกิดเหตุการณ์ขึ้นอย่างหนึ่ง ในขณะนั้นซึ่งข้าพเจ้าไม่อยากจะกล่าวโดยพิสดาร เพราะไม่อยากจะทำให้ผู้ใดขัดเคืองแต่เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นนี้ ได้ทำประโยชน์ให้ความนิยมในการกล่าวโทษ “ป.จ.” นั้นเสื่อมถอยลง และตั้งแต่นั้นมา ลัทธิกล่าวโทษ “ป.จ.” ไม่สู้จะรุกรานเหมือนแต่ก่อน

คิดไปก็น่าขัน ที่มีคนบางคนช่างวุ่นวายเสียจริง ๆ ในเรื่องการแสดงความเคารพ บางที

จะยังมีพวกสมาชิกเสือป่าอีกหลายที่ยังจำได้ว่า ปัญหาเรื่องการเคารพนั้นได้เกิดขึ้นอย่างยุ่งเหยิง ปานใดในเมื่อเริ่มตั้งคณะเสือป่า มีคนชั้นผู้ใหญ่อยู่สองสามคน ซึ่งแสดงกิริยาว่าไม่พอใจเลย เพราะว่าผู้น้อยไม่เคารพตน และไซ้แต่เท่านั้นตนต้องกลับคำนับผู้น้อยนั้นอีก ด้วยในเวลาที่เขาแฉ แต่ข้อที่ผู้น้อยนั้นมียศสูงกว่าทางเสือป่า และตนเป็นแค่พลเสือป่าเท่านั้น ไม่เป็นข้อสำคัญพอที่จะต้องคำนึงถึง

ในเรื่องนี้ ท่านผู้อ่านควรจะรู้สึกเข้าใจได้อย่างหนึ่ง ว่าการถือเกียรติยศไม่มีมูลเช่นนั้น หาได้มีอยู่ในประเทศเราเมืองเดียวไม่ ในเมืองอังกฤษตามที่ปรากฏในหนังสือพิมพ์ต่าง ๆ ซึ่งเพิ่งมาถึงเมื่อเร็ว ๆ นี้ ปรากฏว่าได้มีคนออกความเห็นโต้เถียงกันเป็นเรื่องใหญ่ ในหนังสือพิมพ์ “อีเวนิงสแตนดาร์ด” ในเรื่องธรรมเนียมการคำนับ ผู้หนึ่งแสดงความคิดเห็นว่า “การคำนับเป็นเครื่องหมายว่าพลทหารเป็นบ่าวนายทหาร ซึ่งบางทีจะเป็นของจำเป็นแต่ในสมัยนั้น แต่ในเวลานี้ คนเรามีสติปัญญาขึ้นแล้ว การคำนับจึงไม่จำเป็นต่อไป และไม่เป็นของที่พึงปรารถนาด้วย” ผู้แสดงความคิดเห็นนี้ได้กล่าวต่อไปว่า “การที่ต้องคำนับคนซึ่งตามปกติเราไม่ใฝ่ฝันจะเชิญให้เหยียบบ้านเรานั้น อยู่ข้างจะทำให้รู้สึกขุ่นข้องหมองใจอย่างไรอยู่”

ตามความเห็นของคนที่มีความคิดแคบเช่นนี้ นายคีบোল เฮวาร์ด ได้ตอบอย่างน่าทึ่งในหนังสือ “สเกตซ์” ซึ่งข้าพเจ้าอดนำถ้อยคำของเขามาลงไม่ได้ เพื่อประโยชน์แก่ผู้ที่แสดงตนว่าเป็นเจ้าสติปัญญาของเราทั้งหลายดังต่อไปนี้

“ท่านผู้นี้ได้แสดงความเข้าใจผิดในเรื่องนี้ตลอด เรื่องการคำนับนั้นจะนับว่าเครื่องหมายว่าพลทหารเป็นบ่าวนายทหารนั้นไม่ถูกต้องอย่างยิ่ง และการคำนับผู้ใดผู้หนึ่ง ข้อสำคัญไม่ได้อยู่ที่ว่าเรานับถือเขาส่วนตัวหรือไม่เลย การคำนับย่อมเป็นเกียรติยศแก่ผู้ที่คำนับมากกว่าผู้ที่รับคำนับ ผู้ใดมีความคิดอันชอบแล้ว ย่อมจะรู้สึกภูมิใจในทุกคราวที่เขาคำนับนายทหารของเขาทุกคนหรือแทบทุกคนที่ได้เคยคำนับ ย่อมได้รับความรู้สึกอันนี้มาแล้วเป็นแน่นอน เพราะเหตุใด เพราะเหตุว่าการคำนับนั้นแปลว่า ข้าพเจ้าทำกิริยาเช่นนี้ เพื่อแสดงให้เห็นปรากฏซึ่งความจงรักภักดีของข้าพเจ้าต่อสมเด็จพระเจ้าแผ่นดิน และกองทัพของพระองค์ท่าน ข้าพเจ้าเป็นผู้หนึ่ง ซึ่งท่านจะไว้วางใจได้ในเวลาเข้าชิงชัย และข้าพเจ้าแสดงให้เห็นโดยกิริยาอย่างนี้ว่าท่านจะไว้วางใจข้าพเจ้าได้โดยเต็มที่ นี่แหละเป็นหัวใจแห่งการคำนับขอให้ทั้งความคิดอย่างห่ามที่เห็นว่าการคำนับนั้น เป็นอาการของทาสหรือเป็นการเฉพาะส่วนตัวนั้นเสียเถิด ข้าพเจ้าขอวิงวอนให้ช่วยกันถือเอาโอกาส ซึ่งสงครามคราวนี้ได้ให้แก่เราทั้งหลาย ให้กลายเป็นคนที่มีความคิดอันกว้างขวาง แม้จะเป็นอยู่ได้แต่ชั่วคราวก็ตามที่เกิด”

ถ้อยคำข้างบนนี้ ถึงแม้ว่าเขากล่าวสำหรับเดือนคนอังกฤษ ก็ใช้ได้สำหรับเราคนไทยเหมือนกัน ข้าพเจ้าหวังใจว่าท่านผู้อ่านจะช่วยให้ข้าพเจ้าให้ถ้อยคำเหล่านี้ได้ถึงคนที่ควรจะถึง

คือคนที่ตัวของเขาให้เป็นที่น่าขันด้วยเหตุที่เขาไว้เกียรติยศโดยไม่มีมูลนั้นแล

คนเราถึงจะเป็นใหญ่ปานใดก็ดี ยังคงมีผู้ใดหรือสิ่งใดที่ใหญ่กว่า ซึ่งถ้าเป็นผู้มีความคิดชอบก็จะต้องเคารพนับถือ แม้องค์สมเด็จพระบรมศาสดาจารย์เจ้าของเรา ที่เรานิยมว่าประเสริฐกว่ามนุษย์ทั้งปวง ก็ยังทรงแสดงการว่ต่อพระธรรมซึ่งพระองค์ได้ทรงสั่งสอนมนุษย์ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวของเราทั้งหลาย พระองค์ทรงดำรงความเป็นใหญ่ยิ่งในแดนไทย จะหาใครเสมอเหมือนไม่มีแล้ว พระองค์ก็ยังทรงแสดงความเคารพต่อสมเด็จพระอุปัชฌาย์พระกรรมวาจาจารย์พระสงฆ์ทั้งปวง และพระบรมวงศานุวงศ์ผู้ใหญ่ ทั้งพระองค์ทรงกำนับชงชัยเฉลิมพลทหารบกและธทหารเรือ และไม่ว่าใครที่ถวายคำนับหรือ ถวายบังคมในเวลาที่จะเสด็จผ่านพระองค์ก็ทรงรับคำนับอยู่เป็นนิตย์ในการที่ทรงกระทำเช่นนี้ใครจะคิดหรือว่า พระองค์ได้ทรงทำให้เป็นที่เสื่อมเสียพระเกียรติยศด้วยประการใด ๆ กลับตรงกันข้าม ทุกสมัยทุกคราวที่พระองค์ทรงแสดงความนับถือแก่ผู้ใด การที่ทรงแสดงก็เพิ่มพูนพระเกียรติยศพระเกียรติคุณทุกคราวทุกสมัย เพราะว่าพระองค์ได้ทรงสำแดงคุณสมบัติ อันเป็นลักษณะแห่งพระราชาอย่างหนึ่ง ซึ่งบรรดาปราชญ์ในโบราณสมัยได้สรรเสริญกล่าวคือการถ่อมพระองค์ ถึงแม้ว่าจะไปแห่งใด ๆ การถ่อมตนหรือนัยหนึ่งเรียกว่า การแสดงกิริยาเรียบร้อย เป็นของที่เขานิยมกันว่าเป็นความดี ซึ่งผู้ที่มีสติปัญญาทั้งหลายย่อมสรรเสริญ และซึ่งเป็นสิ่งที่จะทำให้ผู้ที่แสดงกิริยาเช่นนั้นเป็นที่รักใคร่แก่คนทั้งปวง. คงมีแต่คนที่มีความคิดแคบ ความรู้สั้นในความผิดและชอบ คือคนที่ได้รับความศึกษาอย่างบกพร่อง เต็มไปด้วยความเย่อหยิ่ง โดยไม่มีมูลปรากฏจากสติปัญญาสามารถจึงต้องการใช้การไว้เกียรติยศโดยไม่มีมูลนี้ เป็นเครื่องปกปิดความบกพร่องของตน ซึ่งดูไม่งดงามราวกับสวมเสื้อที่ฝีมือนำแล้ว ทำให้ผู้สวมเสื้อนั้นเองเป็นที่น่าเย้ยหยันแก่คนทั้งปวง

เป็นเพราะเหตุที่คนบ้าจ้วพวกนี้ ซึ่งมักจะเป็นผู้ไว้เกียรติยศโดยไม่มีมูลมากกว่าอื่น ๆ ย่อมจะไม่แลเห็นความจริงว่าตัวทำให้คนอื่นเขารู้สึกขำขันปานใด เพราะฉะนั้น ถ้าพวกเราทั้งหลายจะช่วยกันทำให้เขารู้สึกเกียรติยศแห่งการถ่อมตัวได้แล้ว ก็จะเป็นความกรุณาเป็นอันมาก

บทที่ 7

ความจนไม่จริง

นี่เป็นความเห็นผิดอีกอย่างหนึ่ง ซึ่งข้าพเจ้าเห็นว่าร้ายยิ่งไปกว่าความเห็นผิดที่ได้กล่าวมาแล้วในบทก่อนด้วยเหตุว่าเมื่อแลดูแต่ผิว ๆ ก็อาจจะเชื่อกันว่าเป็นความจริงได้

ความจนไม่จริง คือความเห็นที่จะได้แสดงต่อไปในบทนี้ เป็นผลของการที่แลดูกิจการทั่วไปอย่างแคบ ๆ ซึ่งเกิดจากความเห็นแก่ตนอันเกิดจากความ “ลัทธิโลภ” ซึ่งเป็นผลของความสงบศึก